

Smernice za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev

Različica 2.0

November 2024

KAZALO

1.	Uvod	2
2.	Vodenje investicijskih projektov	3
2.1	Pravne podlage za izvajanje investicijskih projektov	3
2.2	Vloga naročnika kot investitorja	5
2.3	Investicijska dokumentacija	7
2.4	Udeleženci pri graditvi objektov – poimenovanja posameznih udeleženih strokovnjakov	7
2.4.1	Projektant	8
2.4.2	Nadzornik	10
2.4.3	Pooblašcene osebe in drugi sodelujoči, priznavanje in vrednotenje njihovih referenc	10
2.5	Priporočila za naročilo neodvisnega strokovnega pregleda projektne dokumentacije	13
2.6	Projektantsko spremljanje gradnje in sodelovanje med gradnjo	13
2.6.1	Obveznost vključitve projektanta	13
2.6.2	Pogodbena določila in plačilo vključenosti projektanta	14
2.6.3	Vsebina in obseg sodelovanja	14
3.	Javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev	15
3.1	Izbira postopka za izvedbo javnega naročila	15
3.2	Projektni natečaj	19
3.3	Izračun ocenjene vrednosti	21
3.4	Pogodbeni pogoji za izvedbo storitev in porazdelitev tveganj	23
4.	Priprava dokumentacije za oddajo javnega naročila	26
4.1	Tehnične specifikacije oziroma projektna naloga	26
4.2	Pogoji za sodelovanje	28
4.2.1	Tehnični in kadrovske pogoji ter ustreznost za opravljanje poklicne dejavnosti	29
4.2.2	Ekonomski in finančni pogoji	32
4.3	Merila za oddajo javnega naročila	33
4.3.1.	Izračun ekonomsko najugodnejše ponudbe na podlagi več meril	34
4.3.2	Merila, primerna za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev	36
4.1.	Neobičajno nizke cene	41
4.2.	Nedopustni primeri javnega naročanja	45

1. Uvod

Pri javnem naročanju arhitekturnih in inženirskih storitev na področju graditve objektov je dobra praksa še posebej pomembna, saj pozitivni in negativni učinki izbire izvajalca arhitekturnih in inženirskih storitev večstransko vplivajo na stroške gradnje, še bistveno bolj pa na stroške obratovanja in vzdrževanja ter končne razgradnje objekta. Zato morata za vsako fazo investicijskega projekta tako naročnik kot tudi investitor sprejeti odločitev o njeni izvedbi, načinu oziroma postopku izvedbe, časovnem in finančnem okvirju ter izvajalcih. Če se investitor kot javni naročnik odloči, da določene faze investicijskega projekta ne izvede z lastnimi kadrovskimi viri, mora uporabiti mehanizem javnega naročanja ter pri tem upoštevati veljavno zakonodajo in dobro prakso na tem področju.

Smernice temeljijo na izhodiščih Zakona o javnem naročanju in vsebujejo priporočene pristope pri pripravi javnih naročil arhitekturnih in inženirskih storitev ter priporočajo vsakokratno prilagajanje posameznemu predmetu javnega naročila na podlagi izbire postopkov, pogojev in meril, ki so najustreznejši za posamezni primer in razmere na trgu ter omogočajo konkurenčno oddajo ponudb velikim, srednje velikim in majhnim ponudnikom arhitekturnih in inženirskih storitev. Hkrati podpirajo zavezo države, kako postati zelena referenčna država, saj spodbujajo konkurenco med ponudniki tako, da ti s svojimi strokovnimi kadri lahko tekmujejo v kakovosti in ceni ponujenih storitev, kar pri izbiri omogoča učinkovito in enakopravno obravnavo ponudnikov. Smernice zato opredeljujejo merila za oddajo javnega naročila, kar je v skladu z zahtevo iz ZJN-3, da »za oddajo javnega naročila storitve izdelave računalniških programov, arhitekturnih in inženirskih storitev ter prevajalskih in svetovalnih storitev naročnik ne sme uporabiti zgolj cene kot edinega merila za oddajo javnega naročila.«.

Smernice so pri pripravi in oddaji javnega naročila lahko v pomoč pri ugotavljanju potreb, pripravi specifikacij, pogojev in meril ter izbiri postopka javnega naročila. Smernice obenem navajajo tudi primere dobrih praks.

Arhitekturne in inženirske storitve so storitve s področja prostorskega umeščanja in graditve, ki jih v izdelavo prevzemajo zlasti pooblaščen strokovnjaki v skladu z zakonodajo, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, prostorsko ter gradbeno zakonodajo ter obsegajo predvsem:

- svetovalni inženiring na strani investitorja v vseh fazah vodenja investicije,
- strokovno pomoč pri predinvesticijskih aktivnostih in izdelavo investicijske dokumentacije,
- storitve s področja urejanja in razvoja prostora v skladu z Zakonom o urejanju prostora in drugimi predpisi,
- strokovne storitve v postopku umeščanja objekta v prostor,
- izdelavo strokovnih podlag, kot so analize, elaborati, študije in podobno,
- storitve, vezane na raziskovalna in druga terenska dela (geološko geomehanske, hidrološke raziskave s poročilom in podobno),
- storitve zagotavljanja in kontrole kakovosti v laboratoriju in na terenu,
- geodetske storitve v skladu s predpisi, ki urejajo evidentiranje nepremičnin,

- geodetska dela in naloge po zakonu, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, graditev objektov, in po drugih predpisih, ki urejajo meritve, opazovanja, geodetsko izmero, kartiranje, zajem in obdelavo topografskih podatkov in podobno,
- projektiranje in s tem povezano tehnično svetovanje, tudi projektantsko spremljanje gradnje in sodelovanje med gradnjo,
- zagotavljanje varstva in zdravja pri delu,
- neodvisni strokovni pregled projektne dokumentacije (revidiranje, recenziranje in podobno) in izdelavo strokovnih mnenj,
- nadzor nad gradnjo objekta (osnovni po zakonu, ki ureja graditev objektov, in razširjeni, kakor se dogovorita naročnik in prevzemnik posla),
- sodelovanje pri upravnih postopkih pridobitve gradbenega in uporabnega dovoljenja ter začetka obratovanja objekta.

V smernicah se za gospodarski subjekt, ki sodeluje v postopku oddaje javnega naročila oziroma izvaja javno naročilo, uporabljajo izrazi ponudnik, gospodarski subjekt, podjetje, poslovni subjekt ali prevzemnik posla.

2. Vodenje investicijskih projektov

2.1 Pravne podlage za izvajanje investicijskih projektov

Vsak investicijski projekt, ki se deloma ali v celoti financira iz javnih sredstev, se praviloma začne s pripravo ustrezne investicijske dokumentacije, na podlagi katere je projekt lahko uvrščen v proračun oziroma načrt razvojnih programov.

Projektna dokumentacija se ne sme enačiti z investicijsko dokumentacijo, saj je njun namen različen, se pa dokumentaciji dopolnjujeta. Projektna dokumentacija (dokumentacija, ki jo izdelata projektant) je dokumentacija, ki se pripravlja za gradbene projekte. S projektno dokumentacijo pooblaščen inženirji in arhitekti določijo lokacijske, funkcionalne, tehnične in oblikovne značilnosti predvidene gradnje tako, da ob upoštevanju naročila investitorja zagotovijo skladnost s prostorskimi akti, zanesljivost in evidentiranost.

Arhitekturne in inženirske storitve temeljijo na številnih zakonih in drugih predpisih, pri čemer je treba primeroma izpostaviti zlasti zakonodajo, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, prostorsko ter gradbeno zakonodajo ter vse s tem povezane podzakonske akte.

V sklopu naročanja in izvajanja arhitekturnih in inženirskih storitev se upošteva tudi temeljna zakonodaja s področja vodenja upravnih postopkov, javnega naročanja, urejanja pogodbenih in obligacijskih razmerij, stvarnopравne ureditve, ureditve gospodarskih družb. Uporabljajo se lahko tudi splošna mednarodna določila FIDIC in/ali posebne gradbene uzance (podrejene Obligacijskemu zakoniku).

Če gre pri izvedbi arhitekturnih in inženirskih storitev tudi za pripravo investicijske dokumentacije, se upoštevajo predpisi s področja enotnih metodologij za pripravo in obravnavo investicijske

dokumentacije tako na področju javnih financ kot tudi državnih cest, na obrambnem področju ter področju javne železniške infrastrukture.

Izvajalci arhitekturnih in inženirskih storitev morajo v okviru svojih pooblastil upoštevati poleg že navedenih tudi vse druge predpise, smernice in standarde, povezane z izvajanjem njihovih storitev, ki lahko presegajo namen in vsebino teh smernic, kot tudi akte in pravila stroke svoje poklicne zbornice.

Izvajanje investicijskih projektov na področju gradenj temelji na številnih predpisih, med katerimi je treba izpostaviti vsaj te:

- Gradbeni zakon (GZ-1),
- Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti (ZAID),
- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3)
- Zakon o rudarstvu (ZRud-1),
- Zakon o varstvu okolja (ZVO-2),
- Zakon o vodah (ZV-1),
- Zakon o cestah (ZCes-2),
- Zakon o varnosti v železniškem prometu (ZVZelP-1),
- Zakon o obrambi (ZObr),
- Zakon o ohranjanju narave (ZON),
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ),
- Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz),
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1),
- Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJV),
- Energetski zakon (EZ-1),
- Zakon o učinkoviti rabi energije (ZURE),
- Zakon o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije (ZSROVE),
- Zakon o elektronskih komunikacijah (ZEKom-1),
- Zakon o gradbenih proizvodih (ZGPro-1),
- Zakon o geodetski dejavnosti (ZGeoD-1),
- Zakon o državnem geodetskem referenčnem sistemu (ZDGRS),
- Zakon o katastru nepremičnin (ZKN),
- Zakon o zemljiški knjigi (ZZK-1),
- Zakon o investicijah v javne zdravstvene zavode, katerih ustanovitelj je Republika Slovenija (ZIJZ-1).

Investitor upošteva tudi temeljno zakonodajo, ki ureja vodenje upravnih postopkov, javno naročanje, pogodbeno razmerje z izvajalci ipd.:

- Zakon o upravnem postopku (ZUP),
- Zakon o javnem naročanju (ZJN-3),
- Obligacijski zakonik (OZ),
- Stvarnopravni zakonik (SPZ),
- Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) ter
- kadar je to primerno, splošna mednarodna določila FIDIC in/ali posebne gradbene kot primere dobre obligacijske prakse (podrejene Obligacijskemu zakoniku – OZ).

Naročnik pri pripravi naročila vedno upošteva veljavno zakonodajo.

Priprava investicijske dokumentacije je urejena s posebnimi predpisi:

- Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ,
- Uredba o metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju državnih cest in javne železniške infrastrukture,
- Uredba o metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na obrambnem področju.

2.2 Vloga naročnika kot investitorja

Investitor je v skladu z gradbeno zakonodajo eden od udeležencev pri graditvi, v skladu s predpisi o javnem naročanju pa je naročnik (v nadaljnjem besedilu: investitor ali naročnik). Investitor investicijo izvaja samostojno ali skupaj z drugimi javnimi ali zasebnimi pravnimi in/ali fizičnimi osebami.

Investitor mora pri pripravi na gradnjo pridobiti vsa predpisana dovoljenja, izpolniti vse potrebne zahteve, naročila in prijave ter pridobiti dokumentacijo. Prav tako mora zagotoviti projektanta in nadzornika. Investitor v času gradnje zagotovi redni dostop in spremljanje gradnje ter sodelovanje projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje, in projektanta, ki izdelava projektno dokumentacijo izvedenih del. Investitor lahko v skladu z načeli projektnega vodenja imenuje pravno ali fizično osebo za koordinacijo in izvedbo investicije.

Priporoča se, da investitor za vodenje investicije kot strokovnjaka v svoji ekipi imenuje vodjo investicije. Vodja investicije je pravna ali fizična oseba, ki je odgovorna investitorju za kakovostno vodenje investicije in zagotavlja koordinacijo aktivnosti, ki jih mora izvajati investitor v postopku načrtovanja, vodenja in izvedbe gradnje. Naloge in odgovornosti naj se opredelijo s pogodbo. Vodja investicije praviloma zagotavlja stroškovne, časovne, funkcionalne in vse druge vidike kakovosti v zvezi z investicijo oziroma gradnjo ter je odgovoren zanje. Vodja investicije usmerja pripravo in izvedbo javnih naročil arhitekturnih in inženirskih storitev, gradenj in drugih, z investicijo povezanih storitev in dobav. Priporoča se, da vlogo vodje investicije izvajajo strokovnjaki, ki izpolnjujejo pogoje za pooblaščenega arhitekta, pooblaščenega inženirja ali nadzornega inženirja v skladu z zakonodajo, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost (v nadaljevanju: pooblaščen strokovnjak).

Če investitor sam ne zmore ali ni usposobljen izvajati vseh ali dela investitorskih aktivnosti, v ta namen in v skladu z zakonodajo, ki ureja javno naročanje, najame neodvisni strokovni arhitekturni in/ali inženirski gospodarski subjekt, ki izpolnjuje pogoje iz 14. člena ZAID, ali posamezne pooblaščen strokovnjake. Najeti gospodarski subjekt ali posameznik(-i) v okviru investicije izvajajo storitve za investitorja. Pri tem ne sme priti do nasprotja interesov.

Investitor mora skleniti pisne pogodbe z gospodarskimi subjekti, ki nastopajo kot projektant in nadzornik po GZ-1. Če investitor sklene več pogodb za projektiranje oziroma nadzor, mora določiti vodilnega projektanta/nadzornika in medsebojne obveznosti med pogodbeniki opredeliti v vseh pogodbah. Če se investitor odloči za neodvisni strokovni pregled projektne dokumentacije, tega pa izvaja več pogodbenikov, se priporoča, da investitor določi vodilnega preglednika.

Arhitekturne in inženirske storitve se kot enotno javno naročilo sicer običajno oddajo enemu poslovnemu subjektu, tj. projektantu oziroma nadzorniku. Ta glede na vrsto in obseg dela izbere in vključi podizvajalce oziroma druge projektante oziroma nadzornike. V tem primeru projektant oziroma nadzornik pred začetkom izvajanja storitev projektiranja oziroma nadzora imenuje vodjo projektiranja oziroma nadzora.

Lahko pa se investitor odloči za sklenitev več pogodb za projektiranje oziroma nadzor. V tem primeru investitor določi vodilnega pogodbenika (projektanta oziroma nadzornika) in z vsemi drugimi pogodbeniki uredi obveznosti do vodilnega pogodbenika. Vodilni pogodbenik nato pred začetkom izvajanja storitev projektiranja oziroma nadzora imenuje vodjo projektiranja oziroma nadzora.

S pogodbo (ali več pogodbami) za projektiranje mora investitor zagotoviti ne le izdelavo projektne dokumentacije, temveč tudi projektantsko spremljanje gradnje in sodelovanje projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje, in projektanta, ki izdelava projektno dokumentacijo izvedenih del po gradnji.

Pri projektiranju mora projektant zagotoviti sodelovanje usposobljenih pooblaščenih strokovnjakov, ki glede na svoje poklicne naloge v skladu z zakonom, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, izdelajo načrt oziroma prikaze, ki so podlaga za izdelavo zbirnega načrta oziroma prikaza. V razpisni dokumentaciji lahko investitor določi pogoje zanje. Priporoča se, da se v pogodbi navede vodja projektiranja oziroma nadzora oziroma izdelovalca zbirnega načrta oziroma prikaza z imenom, priimkom in identifikacijsko številko pooblaščenega strokovnjaka. V primeru zamenjave vodje projektiranja/nadzora/izdelovalca zbirnega načrta/prikaza mora pred imenovanjem nove osebe projektant/nadzornik dotedanjo osebo razrešiti. Priporoča se, da se ob tem izvede pisna primopredaja poslov med obema pooblaščenima strokovnjakoma. O zamenjavi je treba obvestiti investitorja in druge udeležence pri graditvi objektov v skladu s pogodbo in določili javnega naročila. Reference novega vodje projektiranja/nadzora/izdelovalca zbirnega načrta/prikaza morajo ustrezati pogojem naročila.

Poleg vodje projektiranja/nadzora imenuje projektant/nadzornik še vodje posameznih načrtov/nadzornike posameznih strok oziroma del, upoštevajoč namen, vrsto, velikost, zmogljivost, predvidene vplive in druge značilnosti objekta ter omejitve pooblastil pooblaščenih strokovnjakov. V razpisni dokumentaciji lahko investitor določi stroke (navede načrte oziroma dela), za katere mora prevzemnik posla vnaprej izbrati osebe in dokazati, da izpolnjujejo posebne zahteve zanje, ki jih investitor navede v razpisni dokumentaciji. Zato se priporoča, da se v pogodbi ti pooblašчени strokovnjaki navedejo z imenom, priimkom ter identifikacijsko številko pooblaščenega strokovnjaka. V primeru zamenjave pa se ravna enako kot pri zamenjavi vodje projektiranja/nadzora (prejšnji odstavek).

Za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu mora investitor v skladu z uredbo, ki ureja zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, imenovati koordinatorsko osebo za varnost in zdravje pri delu posebej za fazo priprave projekta in fazo izvajanja projekta.

2.3 Investicijska dokumentacija

Osnovno pobudo za izvedbo investicijskega projekta investitor opredeli v vzpostavitvenem dokumentu projekta, kjer se v grobem opredelijo cilji, vsebina, obseg, časovni in finančni okvir, potrebne aktivnosti in viri za izvedbo projekta.

Na podlagi sprejete odločitve o nadaljevanju investicijskega projekta investitor začne izdelavo investicijske dokumentacije v skladu s predpisi, navedenimi v poglavju 2.1 Investicijska dokumentacija. Z izrazom investicijska dokumentacija se praviloma razume sklop dokumentov, ki jih v odvisnosti od stroškovne ocene in namena predpisuje Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (dokument identifikacije investicijskega projekta, predinvesticijska zasnova, investicijski program ali njegova sprememba, študija izvedbe nameravane investicije, poročilo o izvajanju investicijskega projekta, poročilo o spremljanju učinkov investicijskega projekta).

Dokumentacija zahteva opredelitev potrebnih vsebin in vodi miselni proces priprave projektov tako, da investitor odgovori na vsa ključna vprašanja. Dokumentacija je namenjena predvsem kakovostnemu in odgovornemu odločanju, hkrati pa investitorja spodbudi k razmisleku o vseh ključnih vprašanjih. Investicijsko dokumentacijo, s katero se opredelijo analiza stanja, obseg projekta in možni načini izvedbe, mora v primeru javnih investicij zagotoviti investitor. Izdelava investicijske dokumentacije sicer ni običajna arhitekturna in inženirska storitev, saj jo izdelujejo tudi strokovnjaki z drugih poklicnih področij.

Sestavni del investicijske dokumentacije so tudi vse strokovne podlage, potrebne za izdelavo navedenih vrst oziroma faz investicijske dokumentacije.

Posebej pomembni sestavni deli investicijske dokumentacije so tehnične specifikacije, realen časovni načrt ter primerno izdelana ocena stroškov gradnje, arhitekturnih in inženirskih storitev, financiranja, pridobitve pravice graditi, prispevkov in dajatev in podobno.

Pri tem se pri naročanju posameznih storitev upošteva časovna odvisnost posameznih faz izdelave projektne dokumentacije glede na stopnjo obdelave. Višja kot je stopnja projektne dokumentacije, natančnejši so popisi in s tem je natančnejša tudi ocenjena vrednost investicije. Naročnik naj ob naročilu izdelave popisa opredeli raven obdelave, pri čemer na primer ne more pričakovati (zahtevati) natančnih popisov pred koncem izdelave PZI-dokumentacije.

V investicijsko dokumentacijo spada tudi vsa druga dokumentacija, ki jo izdeluje investitor s ciljem učinkovitega vodenja in nadzora investicijskega projekta oziroma gradnje (Uredba o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ).

2.4 Udeleženci pri graditvi objektov – poimenovanja posameznih udeleženih strokovnjakov

Udeleženci pri graditvi objektov so poleg investitorja še: projektant, nadzornik in izvajalec.

GZ-1 v svojih določilih ne obravnava podrobneje udeležencev v procesu graditve po posameznih strokah, temveč predpisuje obveznosti in zahteve le z vidika vlog (projektant, nadzornik, izvajalec), pri čemer poimensko izpostavlja le vodje dveh udeležencev: vodjo projektiranja in vodjo nadzora,

medtem ko na druge nakazuje (pooblaščen strokovnjaki, ki sodelujejo pri izdelavi projektne dokumentacije oziroma nadzoru, oseba, ki vodi gradnjo).

Zato je s ciljem lažjega prepoznavanja vlog posameznih udeležencev in poenotenega izrazoslovja smiselno poimenovati tudi vloge posameznikov kot udeleženih strokovnjakov, ker je to koristno za izvedbo posameznega naročila (pri projektiranju, nadzoru in gradnji); na primer pri izbiri kadra, pridobivanju in dokazovanju ustreznih referenc in podobno.

ZAID določa pogoje in naloge opravljanja poklicnih nalog pooblaščenih strokovnjakov: pooblaščenih arhitektov, pooblaščenih inženirjev in nadzornih inženirjev, pooblaščenih krajinskih arhitektov in pooblaščenih prostorskih načrtovalcev. Poklicne naloge po strokah so opredeljene v 4. členu zakona. Iz vsebine zakona je razvidno, da lahko posamezni pooblaščen strokovnjak opravlja poklic le v obsegu pooblastil, določenih z zakonom. Na primer pooblaščen inženirji s področja geodezije nimajo pooblastila za projektiranje, pooblaščen arhitekti in krajinski arhitekti nimajo pooblastila za izvajanje gradbenih, obrtniških in instalacijskih del, pooblaščen inženirji nimajo pooblastila za izdelovanje prostorskih izvedbenih aktov. Zato je opravljanje strokovnih del, za katere posameznik nima pooblastila po ZAID, nedopustno in pomeni kršitev zakonodaje. Udeleženci v procesu graditve pa morajo zagotoviti sodelovanje strokovnjakov vseh udeleženih strok v procesu, od načrtovanja in projektiranja do gradnje, kakor določa GZ-1. Zato investitor v razpisni dokumentaciji običajno navede stroke, ki bodo udeležene pri gradnji (na primer pri projektiranju in nadzoru), lahko pa od ponudnika zahteva tudi, da imenuje pooblaščen strokovnjake posameznih strok in predloži njihove reference.

Te smernica za potrebe izvajanja javnih naročil so tudi smernice za poimenovanje posameznih udeležencev:

- za prepoznavanje vlog v procesih graditve in za lažje sporazumevanje,
- za prepoznavanje referenc o opravljenih delih po posameznih udeležencih in strokah,
- za poenotenje poimenovanj za preglednejše in lažje izvajanje javnih naročil.

Predloge poimenovanj so v prilogi 2.

2.4.1 Projektant

Projektant je pravna ali fizična oseba, ki kot udeleženec pri graditvi objektov izdeluje projektno dokumentacijo in izpolnjuje pogoje iz zakona, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost.

Projektant mora za izdelavo projektne dokumentacije zagotoviti sodelovanje pooblaščenih strokovnjakov ustreznih strok s primernim strokovnim znanjem in izkušnjami (pooblaščenih arhitektov, pooblaščenih inženirjev, pooblaščenih krajinskih arhitektov). Če projektant za izdelavo projektne dokumentacije nima svojih pooblaščenih strokovnjakov ustreznih strok s primernim strokovnim znanjem in izkušnjami, ki opravljajo poklicne naloge v skladu z zakonom, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost, mora skleniti pogodbo z drugim projektantom, ki ima takšne pooblaščen strokovnjake.

Zahteva dejansko pomeni, da mora projektant v vsaki od faz izdelave projektne dokumentacije pridobiti strokovnjake vseh tistih strok, s katerimi vodja projektiranja lahko zagotovi, da je izdelana projektna dokumentacija v skladu z zahtevami prostorskega izvedbenega akta, gradbenih in drugih

predpisov, da omogoča kakovostno izvedbo objekta in gospodarne rešitve v času gradnje, obratovanja in vzdrževanja objekta.

Pooblašчени strokovnjaki ustreznih strok, ki pri izdelavi projektne dokumentacije sodelujejo, vsak za svoj del projektne dokumentacije s podpisom jamčijo, da projektna dokumentacija izpolnjuje zahteve iz GZ-1.

GZ-1 opredeljuje **vodjo projektiranja**, ki zagotavlja celovitost in usklajenost vseh delov projektne dokumentacije z usklajevanjem pooblaščenih in drugih strokovnjakov ter izdela zbirni načrt oziroma prikaz.

Upoštevajoč 4. člen ZAID (poklicne naloge) in Pravilnik o podrobnejši vsebini dokumentacije in obrazcih, povezanih z graditvijo objektov (načrti projektne dokumentacije) so za izdelavo posameznih načrtov pooblašчени le tisti strokovnjaki, katerih pooblastilo po ZAID se nanaša na izdelavo teh načrtov. Tako na primer načrte s področja arhitekture izdelujejo le pooblašчени arhitekti (PA), načrte s področja gradbeništva pa le pooblašчени inženirji s področja gradbeništva (PI-G).

Kot že omenjeno v poglavju 2.4, Gradbeni zakon ne poimenuje izdelovalcev posameznih načrtov, so pa ti opredeljeni v Pravilniku o projektni in drugi dokumentaciji ter obrazcih pri graditvi objektov opisno kot »**izdelovalci načrtov**«. Tako se na primer na obrazec 1C poleg odgovorne osebe poslovnega subjekta, ki je izdelal načrt (projektant načrta), podpiše tudi pooblaščen strokovnjak (arhitekt/inženir/krajinski arhitekt), ki je načrt izdelal in je odgovoren za rešitve v načrtu, tj. **vodja načrta**, kot ga imenujemo v teh smernicah. Izdelavo posameznega načrta torej vodi, usmerja in nadzoruje vodja načrta, ki s podpisom jamči, da izdelani načrt izpolnjuje zahteve iz GZ-1. Vodjo načrta imenuje projektant, ki je s pogodbo načrt prevzel v izdelavo.

Opomba:

Projektna dokumentacija lahko vsebuje tudi več načrtov s posameznega strokovnega področja. Opredelitev lahko določi že naročnik v javnem naročilu ali pa smiselno ločitev posameznih načrtov prepusti projektantu. Tako, kot je vodja projektiranja lahko le en sam, ima vsak načrt lahko samo enega vodjo načrta, pri izdelavi načrta pa lahko sodeluje več pooblaščenih strokovnjakov. Na primer načrt ceste, načrt prepusta, načrt nadvoza, načrt ureditve potoka, ki ga prečka cesta, načrt podpornega zidu so načrti s področja gradbeništva, ki se izdelajo v okviru istega projekta, vsak ima svojega izdelovalca (vodjo) načrta. Seveda je ista oseba lahko izdelovalec (vodja) več oziroma vseh načrtov z enakega strokovnega področja.

2.4.2 Nadzornik

Nadzornik je pravna ali fizična oseba, ki kot udeleženec pri graditvi objektov izvaja nadzor nad gradnjo in izpolnjuje pogoje po zakonu, ki ureja arhitekturno in inženirsko dejavnost.

Nadzornik mora glede na vrsto objekta in vrsto del zagotoviti sodelovanje pooblaščenih strokovnjakov (pooblaščenih arhitektov, pooblaščenih in nadzornih inženirjev) ustreznih strok s primernim strokovnim znanjem in izkušnjami. Če nadzornik glede na vrsto objekta in vrsto del nima svojih pooblaščenih strokovnjakov z ustreznim pooblastilom, sklene pogodbo z drugim nadzornikom, ki takšne pooblaščen strokovnjake ima.

Vsak pooblaščen strokovnjak je odgovoren za strokovni del nadzora, ki ga je prevzel. S svojim podpisom za svoj del nadzora jamči, da gradnja izpolnjuje zahteve iz GZ-1. Pooblaščen strokovnjak pa lahko prevzame samo tisti del nadzora, ki se nanaša na strokovno področje njegovega pooblastila. Tako lahko na primer pooblaščen inženir s področja strojništva izvaja le nadzor nad izvedbo del s področja strojništva, ne more pa izvajati nadzora nad izvedbo del s področja elektrotehnike.

GZ-1 opredeljuje **vodjo nadzora**, ki vodi in koordinira nadzor nad gradnjo v celoti. Kot vodja nadzora lahko nastopa tako pooblaščen arhitekt kot pooblaščen inženir, pooblaščen krajinski arhitekt ali nadzorni inženir.

Gradbeni zakon sicer ne opredeljuje poimenovanja nadzornikov posameznih del in strok, vendar se razume, da gre pri posameznih delih za nadzornike del iz predmetnih strok (ZAID), zato v nadaljevanju zanje uporabljamo izraz **nadzorniki del** (glede poimenovanja glejte poglavje 2.4). Nadzor nad gradnjo posameznih del oziroma del s področja ene stroke izvaja **nadzornik del** (kot ga imenujemo v teh smernicah), ki s svojim podpisom za svoj del nadzora jamči, da gradnja izpolnjuje zahteve iz GZ-1. Nadzornika kot strokovno osebo del imenuje nadzornik kot poslovni subjekt, ki je s pogodbo prevzel nadzor posameznih del oziroma del s področja posamezne stroke.

Nadzor nad istovrstnimi deli (gradbenimi, obrtniški, instalacijski) lahko izvaja več nadzornikov del. Razmejitev lahko določi že naročnik v javnem naročilu ali pa smiselno ločitev posameznih del prepusti nadzorniku. Na primer nadzornik del (za dela) s področja gradbeništva, nadzornik del (za dela) s področja strojništva, nadzornik del (za dela) s področja elektrotehnike, nadzornik del (za dela) s področja krajinske arhitekture in podobno ali nadzornik del za vodovod in kanalizacijo, nadzornik del za gradnjo premostitvenih objektov in podobno.

2.4.3 Pooblaščen osebe in drugi sodelujoči, priznavanje in vrednotenje njihovih referenc

Graditev objekta je v vseh fazah, od ideje o objektu do konca gradnje, izrazito skupinsko delo. Zakon namreč poudarja predvsem vodenje upravnih postopkov pridobivanja dovoljenj in prevzemanje končne odgovornosti za skladnost objektov s prostorskimi akti, njihovo varnost in zanesljivost s strani le nekaj odgovornih strokovnjakov: vodje projektiranja, vodje nadzora in vodje gradnje.

Tako kot vodja projektiranja povezuje in koordinira ekipo vodij načrtov, vodja načrta vodi, usmerja in nadzoruje ekipo sodelavcev – inženirjev, risarjev, obdelovalcev, popisovalcev in drugih z različnimi stopnjami izobrazbe. V ekipi se vzgajajo in kalijo tudi mladi kadri, ki prevzemajo čedalje

pomembnejše vloge, pri čemer je edino logično in pričakovano, da sčasoma na podlagi pridobljenih kompetenc in referenc mesto sodelavca projektanta nadgradijo s funkcijo vodje načrta ali vodje načrta s funkcijo vodje projektiranja. Smiselno enako je tudi pri izvajanju nadzora nad gradnjo.

Za poklicni razvoj posameznika ter s tem tudi razvoj in obstoj gospodarskega subjekta je pomembno, da so pridobljene reference sproti evidentirane in potrjene. Prav tako je pomembno, da jih prihodnji naročniki tudi primerno priznajo in upoštevajo.

Zato se projektantom in nadzornikom s temi smernicami predlaga, da poleg vodje projektiranja hkrati imenujejo **tudi pomočnika vodje projektiranja**, poleg vodje nadzora **pomočnika vodje nadzora**, poleg vodje načrta **pomočnika vodje načrta** oziroma poleg nadzornika del še **pomočnika nadzornika del**, investitorjem pa, da te pomočnike potrdijo in jim s tem omogočijo pridobitev reference.

V takem primeru se na posamezno funkcijo istega projekta imenuje največ en pomočnik. Imenovanje mora biti evidentno in sledljivo, pisno ga mora potrditi investitor. Pomočnik se imenuje in potrjuje takoj ob začetku projektiranja oziroma nadzora oziroma najpozneje v petnajstih dneh od podpisa pogodbe; poznejše imenovanje ni več dopustno, saj sicer ni zagotovljeno, da je pomočnik dejansko sodeloval ves čas trajanja pogodbe. Delo in vloga pomočnika morata biti dokazljiva in razvidna iz projektne in druge dokumentacije, ki nastaja v času izvajanja referenčnega dela (zapisniki in druga dokumentacija, s katero se dokaže aktivna vloga pomočnika). Pomočnik je lahko samo oseba, ki izpolnjuje pogoje, predpisane za to vlogo.

Referenca pomočnika ni enakovredna referenci vodje načrta oziroma nadzornika del, tako kot tudi referenca vodje načrta ne more biti enaka referenci vodje projektiranja ali referenca nadzornika del referenci vodje nadzora. Pomočnik ni namestnik, torej nima pooblastila za nadomeščanje, kot izhaja že iz imena, je njegova naloga pomagati. Ker ni odgovorna oseba (odgovornost nosi oseba, ki ji pomaga), se predlaga, da se glede na zahtevnost in vlogo reference pomočnika vrednotijo v deležu, na primer v višini najmanj 50 odstotkov (lahko tudi 100 odstotkov) vrednosti reference osebe, ki ji pomaga. Vrednotenje reference, torej koliko je referenca pomočnika dejansko vredna, opredeli investitor v javnem razpisu.

Primeri delnega vrednotenja:

Referenca vodje načrta = 75 odstotkov reference vodje projektiranja pri istem projektu

Referenca pomočnika vodje načrta = 75 odstotkov reference vodje načrta pri istem projektu

Referenca nadzornika del = 75 odstotkov reference vodje nadzora pri istem projektu

Referenca pomočnika nadzornika del = 75 odstotkov reference nadzornika del pri istem projektu

Na zgoraj opisani način pridobi reference strokovni kader druge in tretje ravni, če je prva raven vodja projektiranja oziroma nadzora in druga raven vodja načrta oziroma nadzornik del.

Seveda je dobrodošlo, da so evidentirani vsi, ki so dejansko sodelovali pri izdelavi projektne dokumentacije. Zato se predlaga, da se v načrtih navedejo kot sodelavci, skupaj z njihovo vlogo pri izdelavi načrta.

2.5 Informacijsko podprto projektiranje (BIM)

Projektno dokumentacijo za objekte iz četrtega odstavka 9. člena Gradbenega zakona, to so objekti posebnega pomena za državo, za katere dovoljenja izdaja ministrstvo, pristojno za graditev, bo treba od 1. januarja 2025 izdelati z informacijsko podprtim projektiranjem (BIM-orodja).

Gradbeni zakon in pripadajoči Pravilnik o projektni in drugi dokumentaciji ter obrazcih pri graditvi objektov informacijsko podprtega projektiranja (BIM-projektiranja) podrobneje ne opredeljujeta. Zato naj investitorji pri naročanju projektne dokumentacije za objekte iz četrtega odstavka 9. člena Gradbenega zakona ponudnike zavežejo, da uporabljajo nove »BIM-smernice« IZS in ZAPS, ko bodo izdelane. Do sprejetja smernic se je mogoče opreti na:

- Standarda ZAPS: ST ZAPS 01 in ST ZAPS 04,
- Priročnik za pripravo projektne naloge za implementacijo BIM-pristopa za gradnje, IZS, april 2018: https://www.izs.si/assets/media/izsnovo/2019/IZS_prirocnik_MSG_BIM_pristopa_za_gradnje_ww.pdf

Uporaba BIM-orodja pomeni projektiranje v digitalnem 3D-modelu, pri katerem hkrati sodelujejo projektanti vseh strokovnih področij, zaradi česar se neskladja med njihovimi rešitvami sproti ugotavljajo in odpravljajo. Osnovni namen uporabe BIM-orodja pri projektiranju je povečati učinkovitost vodenja investicije od začetne zasnove, načrtovanja, neodvisnih strokovnih revizij, razpisov za izbiro izvajalca gradenj, gradnje, nadzora nad gradnjo, do predaje zgrajenega objekta v uporabo in poznejše upravljanje objektov. Ta način projektiranja omogoča optimizacijo načrtovalskega procesa, lažjo izvedbo ter nato lažje upravljanje objekta.

Storitev uporabe BIM-orodja je opisana v standardu ZAPS (ST ZAPS 01 in ST ZAPS 04), in sicer tako, da je za vsako podfazo navedena uporaba različnih orodij, vključno s projektiranjem z BIM-orodjem v osnovni obliki. To pomeni, da način dela načeloma ne vpliva na določila glede vrednotenja storitev. Način izvajanja arhitekturnih in inženirskih storitev, bodisi s svinčnikom, 2D-orodji bodisi v BIM-okolju ni pomemben. Vendar pa višja raven obdelave, ki presega stopnjo geometrijske natančnosti in količino podatkov, ki jo arhitekt oziroma inženir nujno potrebuje pri projektiranju, pomeni napredni BIM in s tem povečani obseg dela, zato takšne storitve spadajo med posebne storitve, ki jih je treba vedno natančno določiti v projektni nalogi BIM, torej razpisni dokumentaciji, in jih opredeliti v pogodbi.

Osnovna uporaba BIM-orodja pomeni, da je digitalni model sestavljen iz osnovnih elementov, ki imajo ustrezne v IFC, z geometrijsko natančnostjo, kot jo za vsako posamezno fazo določa ST ZAPS, ter da za izdelavo BIM-modela ni informacijskih zahtev naročnika (EIR).

Napredna uporaba BIM-orodja so vse storitve, ki presegajo osnovni BIM. V napredni BIM vedno spadajo tudi storitve, za katere je potrebna uporaba enotnega podatkovnega okolja, ne glede na to, ali strežnik zagotavlja projektant ali drug udeleženec, ali kadar je potreben BIM-manager. Investitorji morajo skupaj s pripravljavci projektne naloge presoditi, v kakšnem obsegu potrebujejo projekt, izdelan v BIM-okolju. Če presodijo, da se posamezni projekt naroča z **napredno uporabo BIM-orodja**,

je treba dodatno določiti funkcionalne in vsebinske zahteve projekta v osnovni projektni nalogi, torej razpisni dokumentaciji. Zahteve dela v BIM-okolju je v projektni nalogi treba podrobneje opredeliti za:

- metodo projektiranja,
- zagotavljanje skupnega informacijskega okolja,
- način komuniciranja med udeleženci,
- sistem poimenovanja in izmenjevalne formate datotek,
- informacijske zahteve naročnika (Exchange Information Requirements – EIR), — BIM-podmodele,
- stopnjo razvitosti modela v posameznih fazah,
- koordinacijo izdelave skupnega modela, obseg preverjanja nasprotij in izdelave poročil,
- poimenovanje BIM-gradnikov in atributov.

2.5 Priporočila za naročilo neodvisnega strokovnega pregleda projektne dokumentacije

Veljavna gradbena in druga področna zakonodaja le v posebnih primerih predvideva in zavezuje investitorja, da izvede strokovni pregled izdelane projektne dokumentacije in predvidenih rešitev.

Namen izdanih priporočil sta okvirna obrazložitev namena strokovnega pregledovanja projektne dokumentacije kakor tudi pomoč naročnikom pri specifikaciji zahtev pregleda, in sicer v primerih, kadar to ni drugače opredeljeno z drugimi predpisi.

Priporočila iz priloge P1 niso dokument s tehničnimi navodili, kaj se strokovno pregleduje. Predmet pregleda je lahko različna dokumentacija, se pa svetuje vsaj pregled dokumentacije PZI, ki dejansko določa potrebne rešitve za izvedbo.

Strokovni pregled projektne dokumentacije sta praviloma revizija in recenzija.

Priporočila se lahko smiselno uporabijo tudi za strokovne preglede drugih vrst dokumentacij, na primer s področja prostorskega načrtovanja.

Za podrobnejši opis glej prilogo P1.

2.6 Projektantsko spremljanje gradnje in sodelovanje med gradnjo

2.6.1 Obveznost vključitve projektanta

GZ-1 nalaga investitorju obveznost, da v času gradnje zagotovi redbi dostop in spremljanje gradnje ter sodelovanje projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje, in projektanta, ki izdelava projektno dokumentacijo izvedenih del.

Zakon glede pridobivanja uporabnega dovoljenja določa, da morata v postopku pridobivanja uporabnega dovoljenja (izjema so enostanovanjske stavbe) projektant in vodja projektiranja PID skupaj z nadzornikom in vodjo nadzora podpisati izjavo, da so dela izvedena v skladu z izdanim gradbenim dovoljenjem, tega pa ne moreta narediti, če ne spremljata gradnje. S tem zakon posredno

zavezuje projektanta in vodjo projektiranja PID, da redno spremljata gradnjo in v njej sodelujeta s svojo ekipo.

V primeru dopustnih manjših odstopanj, ki vplivajo na izpolnjevanje bistvenih in drugih zahtev, pa ne zadošča spremljava gradnje z evidentiranjem in soglašanjem s spremembo. V takem primeru mora projektant izdelati novo ali spremenjeno projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje oziroma njen del, s katero dokaže, da tudi nov oziroma spremenjeni objekt izpolnjuje bistvene in druge zahteve.

2.6.2 Pogodbena določila in plačilo vključenosti projektanta

Investitor mora s pogodbo o projektiranju projektanta PID zavezati, da bo projektant redno spremljal gradnjo in v njej sodeloval, za kar pa ga mora tudi posebej plačati, saj ta storitev ne spada v obseg izdelave projektne dokumentacije PID, ki je sicer lahko predmet projektantske pogodbe. Investitorju se predlaga, da v projektantski pogodbi predvidi v ta namen določeno število ur (z opredeljeno vsebino), projektant pa v ponudbi ponudi višino urne postavke. V tem primeru je primerno, da določi veljavnost pogodbe, ki bo zagotovila tudi izvajanje spremljanja gradnje s strani tega projektanta. Druga možnost je, da investitor sklene s projektantom od projektantske pogodbe ločeni sporazum za izvajanje rednega spremljanja gradnje in sodelovanje med gradnjo. V sporazumu je treba opredeliti vsebino, obliko, način in namen sodelovanja. Spremljanje gradnje je storitev, za katero zaradi narave storitve ni mogoče vnaprej določiti števila ur oziroma izračunati končne cene, zato se predlaga, da se v projektantski pogodbi zapišeta okvirno predvideno število ur in višina urne postavke, dejansko opravljene ure projektantskega nadzora pa se obračunavajo mesečno na podlagi izkazanih storitev spremljanja gradnje s strani projektanta.

Smiselno enako ravna investitor v primeru, ko sklepa pogodbo s projektantom PZI. Pri tem le poimenovanje sodelovanja z na primer pogosto uveljavljenim izrazom "projektantski nadzor" ne zadošča, saj je izraz nedoločen, vsebina in obseg sodelovanja s tem nista opredeljena.

Če je v okviru dopustnih manjših odstopanj, ki vplivajo na izpolnjevanje bistvenih in drugih zahtev, treba izdelati novo ali spremenjeno projektno dokumentacijo za izvedbo gradnje oziroma njen del, investitor sklene dodatek k projektantski pogodbi za izdelavo PZI ali sklene novo pogodbo.

2.6.3 Vsebina in obseg sodelovanja

a. Zakonski minimum

Zakonsko opredeljeni minimalen obseg sodelovanja projektanta je vezan samo na dela, ki so potrebna in zadoščajo za potrditev izjave o gradnji, skladni z gradbenim dovoljenjem.

Pogosta napaka investitorjev je, da projektanta PID ne angažirajo že ob začetku gradnje, ampak šele proti koncu gradnje ali celo po končani gradnji. To ni primerno in je v nasprotju s pričakovano skrbnostjo pri potrditvi izjave o skladnosti gradnje z izdanim gradbenim dovoljenjem. Lahko namreč pride do neželjenih posledic v zvezi s prevzemom odgovornosti, če so med gradnjo nastala nedopustna odstopanja.

b. Razširjeni minimum

Vendar pa, če med gradnjo prihaja do sprememb rešitev (na primer, če te niso posledica napake v projektni dokumentaciji), predvidenih s PZI, mora investitor skleniti pogodbo tako, da je projektantu omogočeno sodelovanje ter izdelovanje in/ali potrjevanje sprememb.

Ker nekaterih rešitev in načina izvedbe ni mogoče opredeliti le z izdelavo projektne dokumentacije, mora v takšnih primerih investitor prav tako zagotoviti in omogočiti sodelovanje projektanta. Takšni primeri so lahko na primer potrjevanje podrobnosti v zvezi z izbiro opreme in materialov (če vplivajo na bistvene zahteve) ter potrjevanjem delavniške dokumentacije (če vpliva na bistvene zahteve) in podobno.

c. Razširjena vsebina in obseg sodelovanja

Priporočljivo je, da investitor angažira in vključi projektanta še za druge t. i. razširjene vsebine projektantskega sodelovanja:

- razlaga projektnih rešitev izvajalcu,
- potrjevanje opreme, barv ter podrobnosti glede oblikovanja in izvedbe,
- sodelovanje in svetovanje v času izvedbe razpisa za izvedbo GOI-del in dobave opreme,
- redna ali časovno (pogodbeno) predpisana udeležba na koordinacijskih sestankih,
- pregled in potrjevanje dokumentacije dobaviteljev,
- izdelava detajlov, ki jih v fazi izdelave dokumentacije ni bilo mogoče predvideti (na primer zaradi posebnih zahtev v zvezi z izbranimi materiali in podobno),
- sodelovanje pri tovarniških prevzemih in prevzemih del na gradbišču,
- pregledi ponudb izvajalcev za dodatna in več dela,
- sodelovanje pri pregledu kakovosti opravljenih del,
- sodelovanje pri tehničnem pregledu ali drugih upravnih postopkih,
- sodelovanje pri spuščanju v obratovanje objekta,
- tehnično svetovanje investitorju s ciljem izvedbe koncepta objekta (v skladu z gradbenim dovoljenjem)
- in drugo.

3. Javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev

3.1 Izbira postopka za izvedbo javnega naročila

Izbira primerne postopka javnega naročanja arhitekturnih in inženirskih storitev je večplastna in odvisna predvsem od vrste, velikosti in zahtevnosti predmetnega objekta ter koncepta graditve.

Investitor se najprej odloči za koncept graditve, pri čemer sta najpogostejša dva koncepta graditve oziroma načina oddaje del:

1. ločeno naročilo projektiranja in gradnje,
2. skupno naročilo projektiranja in gradnje.

Koncept **ločenega naročila**, posebej za projektiranje in posebej za gradnjo, je primeren za objekte, kjer je vsebino in obseg gradnje mogoče in potrebno predhodno natančno opredeliti v procesu

projektiranja. Izdelana projektna dokumentacija, ki nastane v okviru javnega naročila arhitekturnih in inženirskih storitev (t. i. dokumentacija, potrebna za naročilo), je bistveni del tehničnih specifikacij za izvedbo javnega naročila gradnje. Prednost dvofaznega koncepta je predvsem v tem, da lahko projektant skupaj z investitorjem in drugimi udeleženci v več fazah razvoja projekta oblikuje projektne rešitve, ki bodo optimalno zadovoljile funkcionalne, stroškovne, časovne in druge potrebe investitorja. Ta koncept je zlasti priporočljiv za stavbe in infrastrukturne objekte, kjer je umestitev v prostor izrazito zahtevna in morajo tehnične specifikacije objektov zadovoljevati kompleksne zahteve sistemov, v okviru katerih ti objekti delujejo. Pomembno pri tem konceptu je, da investitor v okviru javnega naročila zajame vse vrste projektne dokumentacije, ki jo določa Gradbeni zakon, pri zahtevnih objektih in manj zahtevnih objektih (z izjemo enostanovanjskih stavb) pa se priporoča, da naroči tudi idejni projekt oziroma razširjeni idejni projekt, kot ga določa slovenski standard SIST 16310, saj je ta z več vidikov najprimernejša podlaga za pripravo dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja. Dobrodošlo je, da investitor naroči tudi projekt za razpis ter navodila za obratovanje in vzdrževanje, ki so v fazah po koncu gradnje nepogrešljiva za uporabnika objekta. Pri tem se lahko prav tako sklicuje na SIST 16310. S ciljem čim jasnejše opredelitve odgovornosti je smotrno, da izbrani projektant izdeluje vse vrste projektne dokumentacije in tudi spremlja izvajanje gradnje.

V skupino projektov, pri katerih je priporočljivo ločeno naročiti projektantske storitve, spada večina gradbenih investicij, saj je večinoma mogoče in potrebno v neodvisnem postopku projektiranja oblikovati projektne rešitve za prihodnji objekt, ki bodo optimalno funkcionalno, stroškovno, časovno in na druge načine zadovoljile potrebe investitorja. Mednje spadajo:

- projektiranje poslovnih in stanovanjskih stavb,
- projektiranje stavb s področja znanosti in izobraževanja, kulture in športa,
- projektiranje stavb s področja zdravstva,
- projektiranje javnih objektov odprtega prostora v javni rabi (trgi, parki, večja javna otroška igrišča, pokopališča, obvodne ureditve, ureditve zelene infrastrukture in podobno),
- projektiranje objektov s področja komunalne, prometne in vodne infrastrukture,
- projektiranje objektov s področja energetike in energetske infrastrukture (hidroelektrarne, stikališča in transformatorske postaje, daljnovodi in kablovodi, plinovodi in podobno),
- projektiranje državnih in občinskih objektov ter objektov s področja obrambe
- in drugi.

Koncept **skupnega naročila** projektiranja in gradnje je primeren pri tistih investicijskih projektih, kjer je vsebino, obseg, predvsem pa cilje gradnje mogoče vnaprej dovolj natančno določiti, tehnološka rešitev pa je toliko posebna in zahtevna, da jo je smiselno prepustiti ponudnikom. To je zlasti primerno pri objektih, katerih umestitev v prostor je enostavna ter katerih funkcionalne in druge zahteve je mogoče določiti v okviru tehničnih specifikacij javnega naročila, s čim večjim sklicevanjem na predpise, standarde in normative, ki natančno opredeljujejo kakovost in postopke gradnje. Skupno naročilo projektiranja in gradnje se običajno uporablja pri objektih, kjer bo uporabljena zahtevna tehnologija, ki jo lahko zagotovijo le proizvajalci oziroma dobavitelji teh tehnologij. Za doseganje ciljev in zahtev, opredeljenih v javnem naročilu, lahko ponudniki ponudijo različne tehnološke rešitve, ki vključujejo tudi različne izvedbe objekta, naprav in s tem tudi projektne dokumentacije. Za razliko od koncepta ločenih javnih naročil projektiranja in gradnje je v postopku skupnega javnega naročila projektiranja in gradnje poudarek na nadzoru nad doseganjem zahtev, ki

morajo biti skrbno predpisane v tehničnih specifikacijah javnega naročila in jih naročnik ob koncu gradnje tudi preveri.

Med projekte, kjer je priporočljivo naročiti projektantske storitve in gradnjo skupaj, spada manjši del projektov, kjer je bistveni del uporaba posebnih tehnologij, ki so običajno rezultat dolgoletnega razvoja in ki svoje naloge opravljajo kot zaključena celota. Pogoj za tovrstno naročilo je, da je cilje, ki jih mora dosegati zgrajeni objekt, vključno z omenjeno tehnologijo, mogoče natančno opredeliti v tehničnih specifikacijah, torej v fazi izdelave dokumentacije za javno naročilo. Mednje spadajo:

- izgradnja jedrskih elektrarn in termoelektrarn,
- izgradnja vetrnih in velikih sončnih elektrarn,
- izgradnja objektov za mehansko in biološko predelavo ali sežiganje odpadkov,
- izgradnja najrazličnejših objektov z vgrajeno tehnologijo najvišje ravni
- in drugo.

Mogoča je tudi kombinacija obeh konceptov, pri čemer se investitor lahko odloči ločeno naročiti storitve projektiranja, na primer do faze idejnega projekta ali do faze pridobitve gradbenega dovoljenja, naslednje, podrobnejše vrste projektnih dokumentacij, pa naroči v okviru javnega naročila gradnje.

V skupino projektov, kjer je mogoča kombinacija obeh konceptov (del javnega naročila izvesti po enem in del po drugem konceptu), lahko uvrstimo skoraj vse primere, ki so zgoraj navedeni pri obeh konceptih, še posebej pa zahtevne premostitvene objekte, ki jih je mogoče graditi z uporabo različnih tehnologij. V okviru določenega projekta je mogoče tudi ločeno naročiti in izvajati projektiranje in gradnjo za večji del objekta in le v manjšem obsegu skupno, vendar pa to ne sme biti namenjeno izogibanju ZJN-3 z drobljenjem javnih naročil. V primeru objekta ali sistema, ki je zaključena tehnološka celota, je v nekaterih primerih smiselno le ta del celotnega projekta izvesti po konceptu skupnega naročila projektiranja in gradnje. Mogoči so tudi primeri, ko investitor na podlagi samostojnega naročila projektiranja izdela investicijsko dokumentacijo, pridobi financiranje, umesti objekt v prostor, pridobi gradbeno dovoljenje ter na podlagi izdelane projektne dokumentacije pripravi kakovostne tehnične specifikacije za gradnjo, pri čemer projektiranje projekta za izvedbo, projekta izvedenih del ter navodil za obratovanje in vzdrževanje objekta prepusti izvajalcu gradnje v ločenem javnem naročilu.

Pri javnem naročilu gradnje je mogoče zajeti samo gradnjo ali gradnjo skupaj z obratovanjem. Javno naročilo gradnje skupaj z obratovanjem je smiselno izvajati v primerih, ko je doseganje ciljnih parametrov delovanja objekta posebej zahtevno.

Poleg navedenih obstajajo še drugi mogoči koncepti izvedbe projektov, ki vplivajo tudi na način izvedbe vseh potrebnih javnih naročil in niso odvisni le od vrste predmetnih objektov, ampak tudi od pristopa k investiranju, financiranju in podobno. Med te pristope uvrščamo javno-zasebna partnerstva, koncesijske pogodbe, lizinške pogodbe in podobno.

V odvisnosti od izbranega koncepta graditve in ob upoštevanju zakonodaje, ki ureja graditev, izhajajo tudi mogoče združitve vlog udeležencev pri graditvi in s tem možnost skupnega javnega naročila določenih arhitekturnih in inženirskih storitev. Mogoče je na primer skupno javno naročilo za projektiranje in nadzor nad izvajanjem gradnje, če projektiranje ni prepuščeno izvajalcu v okviru javnega naročila gradnje. Pri izvedbi javnega naročila je ključnega pomena preprečevanje navzkrižja interesov med posameznimi udeleženci pri predmetni gradnji. V vsakem primeru se v okviru istega javnega naročila ne smeta vključiti projektiranje in neodvisni strokovni pregled projektne dokumentacije (revidiranje, recenziranje in podobno), enako ne izvedba del in nadzor nad izvedbo del. Kot nadzornik lahko nastopa pri istem objektu samo pravna ali fizična oseba, ki pri graditvi tega objekta hkrati ne nastopa kot izvajalec in ni v poslovni povezavi z izvajalcem. Kot strokovnjak, ki opravlja naloge nadzora, lahko v imenu nadzornika nastopa samo posameznik, ki v zvezi z graditvijo istega objekta ne nastopa kot strokovnjak, ki opravlja naloge vodje gradnje v imenu izvajalca, ali drug posameznik, ki opravlja druge naloge izvajalca.

Za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev naročnik izbere enega izmed postopkov, navedenih v 39. členu ZJN-3, odvisno od vrste, zahtevnosti, obsega in ocenjene vrednosti arhitekturnih in inženirskih storitev. Za pridobitev kompleksnejših urbanističnih in krajinskih rešitev, prostorsko izpostavljenih stavb in gradbenih inženirskih objektov ter konstrukcijsko zahtevnih premostitvenih objektov in industrijskih objektov, ki bi se lahko gradili z uporabo različnih razpoložljivih tehnologij, se priporoča, da naročnik izvede projektni natečaj kot samostojni postopek ali vsaj del javnega naročila. Je pa projektni natečaj obvezen, kadar to zahtevata veljavna zakonodaja ali prostorski akt.

Ocenjuje se, da konkurenčni dialog in konkurenčni postopek s pogajanji za javno naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev nista primerna postopka oziroma sta izjemoma primerna, predvsem zato, ker od ponudnikov zahtevata, da velik del svojih storitev, predvidenih v javnem naročilu, izvedejo že v fazi ponudbenega postopka, in to brez kakršnega koli nadomestila. Navedena postopka sta primerna pri izrazito razvojnih projektih oziroma v posebnih primerih tehnološko zahtevnih gradenj, za katere je izredno težko ali nemogoče vnaprej sestaviti kakovostno tehnično specifikacijo predvsem zaradi neobstoja že izvedenih primerljivih gradenj. Ti primeri so izjemno redki, saj tehnične specifikacije za projektiranje niso tako natančne kot pri gradnji, ampak so le ciljni okvir. Izvajanje arhitekturnih in inženirskih storitev od prvih konceptnih rešitev pa vse do višjih in bolj dodelanih vrst projektne dokumentacije ima namen, da v sodelovanju projektanta in naročnika postopno nastaja ciljni produkt, torej kakovostna opredelitev prihodnjega objekta oziroma najboljša mogoča tehnična specifikacija za naročilo gradnje. Običajno se konkurenčni dialog in konkurenčni postopek s pogajanji uporabljata le pri skupnem naročanju projektiranja in gradnje, saj vložek ponudnika v fazi postopka javnega naročila obsega večinoma projektantske storitve, ki so le majhen delež vrednosti celotnega javnega naročila, katerega pretežni del je gradnja.

V 50. členu ZJN-3 je posebej izpostavljeno, da »Javna naročila blaga, storitev in gradenj, katerih predmet so intelektualne storitve, kakršna je projektiranje gradenj, pri katerih so merila za oddajo določena na način, da ponudb ni mogoče razvrstiti z metodami samodejnega ocenjevanja, ne morejo biti oddana na elektronski dražbi«. Na splošno in ne glede na vrednost javnega naročila velja, da elektronska dražba ni primeren postopek za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev.

Ne nazadnje je treba pri izbiri najprimernejšega postopka javnega naročanja arhitekturnih in inženirskih storitev opredeliti, ali je smotrno najprimernejšega ponudnika izbrati v enem koraku ali dvostopenjskem postopku, na primer v okviru postopka po ZJN-3. Pri zahtevnih in obsežnih projektih se priporoča izvedba predhodne kvalifikacije, saj priprava in pregledovanje ponudb za ponudnike in naročnika pomenita časovno in finančno zahtevno nalogo. V primeru predhodne kvalifikacije se v prvem koraku običajno preverjata usposobljenost gospodarskih subjektov (75. in 76. člen ZJN-3) in doseganje vnaprej določenih meril v skladu z 82. in 83. členom ZJN-3. V naslednjem koraku se le kvalificirani ponudniki povabijo k oddaji ponudb, kjer se ocenjujeta kakovost in cena.

Opomba:

Če se z eno pogodbo naročajo vse projektantske storitve (od idejne zasnove do PID, sodelovanje projektanta PZI in projektanta PID med gradnjo), je treba upoštevati, da projektiranje in gradnja običajno trajata relativno dolgo (več let); v tem času pa se lahko marsikaj spremeni tako na strani investitorja kot tudi projektanta; gradnja se lahko začne z zamudo ali pa se morda sploh ne začne, družbene razmere se lahko spremenijo, inflacija je lahko občutna, kar vpliva na uspešnost poslovanja projektanta, če se cene ne usklajujejo, pooblaščen strokovnjaki se upokojijo, nadomestnih pa ni, projektant lahko preneha z dejavnostjo. Projektantska pogodba naj ima zato dva dela; prvi del naj se konča z izdelano projektno dokumentacijo PZI, drugi naj se začne z gradnjo; na enak način naj se loči tudi zagotavljanje zavarovanj in garancij; predvidi naj se usklajevanje pogodbene vrednosti z inflacijo (več o tem v poglavjih 3.3 in 3.4).

Če se za različne vrste projektne dokumentacije sklepajo pogodbe z različnimi projektanti (na primer, da se izdelava projektne dokumentacije do vključno dokumentacije za gradbeno dovoljenje sklene z enim projektantom, izdelava PZI (in PID) pa z drugim), mora naročnik upoštevati avtorstvo projektnih rešitev in se ravnati po zakonu, ki ureja avtorsko in sorodne pravice, razen če to ni že rešeno s pogodbo, v okviru katere je bila izdelana izvirna zasnova.

3.2 Projektni natečaj

Izvedba projektne natečaja je lahko v primerih, ki jih določa veljavna zakonodaja, obvezna za naročnike, ki so organi Republike Slovenije, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in druge osebe javnega prava.

Prispevek natečaja k ustvarjanju kakovostnega prostora in gradenj je tradicionalno pomemben in nepogrešljiv, zlasti na področjih arhitekture, urbanističnega in krajinskega načrtovanja ter načrtovanja nekaterih gradbenih inženirskih objektov. Izvedba natečaja je posebej pomembna, kadar načrtovanega posega praviloma ni mogoče vnaprej natančno opredeliti in je primerjava različnih zasnov oziroma rešitev ključnega pomena za preverjanje in odpravo investicijskih dvomov. Zato je v teh primerih včasih priporočljivo izvesti natečaj tudi, kadar tega zakonodaja izrecno ne predpisuje. Sicer za slednji primer obstaja tudi možnost izdelave študije variant, kar za tak namen določa ZUREP-3 in kar je lahko celo ustrežnejša oblika, še posebej za gradbene inženirske objekte.

Projektne natečaji se najpogosteje uporabljajo na področjih urbanističnega in krajinskega načrtovanja ter pridobitve optimalnih arhitekturnih in inženirskih, na primer konstruktorskih in tehnoloških rešitev.

Projektne natečaj je postopek izbire najustreznejše rešitve za načrtovani poseg ali objekt, ki temelji na kakovostnih merilih in celovitem projektne pristopu.

Izvedba projektne natečaja omogoča investitorju oziroma naročniku, da v sodelovanju s strokovno žirijo preveri projektne naloge, primerja in ocenjuje različne strokovne rešitve ter izbere najustreznejšo. Natečajne rešitve naj se ocenjujejo po vnaprej določenih merilih, ki glede na predmet natečaja vsebujejo različne vidike: od uspešnosti in gospodarnosti konkretne rešitve do trajnostnih, okoljskih in tehničnih vidikov, tehničnih inženirskih rešitev in izvedljivosti ter stroškov življenjskega cikla. Na ta način lahko naročnik učinkovito in pregledno vodi načrtovano gradnjo ter zagotovi ustrezno dolgoročno kakovost in prihranek.

Če projektne natečaj ni samostojni postopek, ampak je del postopka za oddajo arhitekturnih in inženirskih storitev, velja pravilo, da je treba pri ugotavljanju ocenjene vrednosti upoštevati celotno vrednost storitev ter tej vrednosti prišteti vrednost morebitnih nagrad in plačil udeležencem. Enako pravilo o upoštevanju vrednosti storitve ter vrednosti nagrad in drugih plačil pri določanju ocenjene vrednosti velja tudi v primeru projektne natečaja, po katerem lahko poteka postopek s pogajanjem brez predhodne objave za oddajo storitve. To je primer, ko se za izvedbo storitve po postopku s pogajanjem izbere najugodnejši ponudnik izmed kandidatov, izbranih v postopku projektne natečaja (zmagovalec ali eden izmed zmagovalcev), ker gre za storitev, ki vsebinsko upošteva izide natečaja.

Pri projektne natečaju je obvezna vključitev strokovne žirije kot garanta za strokovno in neodvisno ocenitev natečajnih predlogov. Izrecno je določena zahteva, da žirijo sestavljajo samo fizične osebe, od katerih mora imeti vsaj polovica tako strokovno usposobljenost kot udeleženci natečaja, če je to pogoj za sodelovanje.

Ni primerno, da na podlagi projektne natečaja naročnik oddaja arhitekturne in inženirske storitve, ki v okviru projektne natečaja niso bile primerno vrednotene oziroma ocenjevane. Če se v okviru istega projektne natečaja oddajajo arhitekturne in inženirske storitve skupaj, morajo biti poleg meril, vezanih na arhitekturo, krajinsko arhitekturo in urbanizem, enakovredno upoštevana tudi merila za ocenjevanje vseh drugih zastopanih inženirskih strok. Če se v okviru projektne natečaja ocenjujejo le ali pretežno vidiki, ki spadajo med arhitekturo, krajinsko arhitekturo in urbanizem (pri čemer morajo biti rešitve preverjene z vidika izvedljivosti in konstrukcijske stabilnosti, saj gre za neločljivo povezanost), je edino pravilno, da naročnik izvede posebno javno naročilo za oddajo inženirskih storitev, pri čemer se med tehnične specifikacije vključi izbrana natečajna rešitev, ponudnika nadaljnjih inženirskih storitev v fazi izdelave projektne dokumentacije pa se zaveže k sodelovanju s ponudnikom, izbranim v postopku projektne natečaja.

Za vrednost projektantskih storitev za dela, oddana v okviru projektne natečaja, se uporabijo v točki 3.3 teh smernic izračunane ocenjene vrednosti arhitekturnih oziroma inženirskih storitev.

3.3 Izračun ocenjene vrednosti

Izračun ocenjene vrednosti sestavin, potrebnih za izvedbo investicijskega projekta, spada med aktivnosti v okviru priprave investicijske dokumentacije v skladu z metodologijo, opredeljeno v predpisih iz poglavja 2.1. Posebej je pri tem pomemben izračun ocenjene vrednosti dveh pomembnih sestavin finančnega načrta investicijskega projekta, to je stroškov gradnje ter vseh potrebnih arhitekturnih in inženirskih storitev, vključno z izdelavo strokovnih podlag in izvedbo vseh potrebnih raziskav.

V javnem naročanju je pomen ugotovitve ocenjene vrednosti večplasten. Po eni strani je potrebna skrbnost pri ugotavljanju te vrednosti, ker je podlaga za objavo naročila v ustreznem mediju (portal javnih naročil ali portal javnih naročil in Uradni list EU) oziroma za uporabo določenega postopka. Po drugi strani je odraz pregleda trga, ki se opravi pred izvedbo javnega naročanja. Zakonska norma v splošnem opredeljuje, da mora ocenjena vrednost naročila obsegati oceno vrednosti celotnega naročila z morebitnimi možnimi povečanji obsega naročila, dopolnitvami in obnovitvami.

Izračun ocenjene vrednosti mora temeljiti na celotnem plačljivem znesku brez DDV, kakor ga oceni investitor, vključno s katero koli opcijo in morebitnimi podaljšanji naročil, kakor je izrecno navedeno v dokumentaciji v zvezi z oddajo javnega naročila. Če investitor določi nagrade ali izplačila kandidatom ali ponudnikom, jih upošteva pri izračunu ocenjene vrednosti javnega naročila.

Investitor načina za izračun ocenjene vrednosti javnega naročila ne sme izbirati z namenom, da se določi takšna ocenjena vrednost, da za oddajo javnega naročila ni treba uporabiti zakona.

Ocenjena vrednost za razpisani obseg storitev mora biti določena oziroma veljavna, ko je v objavo poslano obvestilo o javnem naročilu ali periodično informativno obvestilo, ki se uporablja kot sredstvo za objavo povabila k sodelovanju, ali obvestilo o vzpostavitvi kvalifikacijskega sistema, če povabilo k sodelovanju ni predvideno, pa ko investitor začne postopek javnega naročanja, na primer z navezovanjem stikov z gospodarskimi subjekti v zvezi z javnim naročilom. Način izračuna ocenjene vrednosti, vključno z vsemi količinskimi in cenovnimi parametri, mora biti razviden iz dokumentacije o javnem naročilu, ki jo vodi investitor.

Objava ocenjene vrednosti v skladu z ZJN-3 ni obvezna. Prav tako ni obvezna objava višine zagotovljenih sredstev investitorja za posamezno javno naročilo. Ocenjena vrednost naročila pomeni tisto aktivnost v fazi priprave javnega naročila, na podlagi katere lahko investitor odloči, kateri postopek oddaje javnega naročila bo izvedel ter kje bo naročilo objavil (le na portalu javnih naročil ali na portalu javnih naročil in v Uradnem listu EU). Zagotovljena sredstva investitorja pa so tista, ki jih investitor zagotovi za izvedbo posameznega javnega naročila in na podlagi katerih lahko v fazi ocenjevanja ponudb preveri, ali ponudba izpolnjuje pogoj dopustnosti (da ponudba ne presega investitorjevih zagotovljenih sredstev).

Čeprav objava ocenjene vrednosti oziroma višine zagotovljenih sredstev ni obvezna, se lahko investitor odloči, da to vrednost objavi. To je smiselno, kadar želi investitor gospodarskim subjektom, potencialnim ponudnikom, vnaprej jasno sporočiti, kakšna je najvišja vrednost zagotovljenih sredstev, in v primeru njenega preseganja ponudbe ne bodo dopustne. Prav tako je objava ocenjene

vrednosti oziroma zagotovljenih sredstev priporočljiva, kadar se investitor želi izogniti prenizkim ponudbam, ki bi lahko imele za posledico nekakovosten izdelek.

Metodologija izračuna ocenjene vrednosti je različna oziroma odvisna od predmeta javnega naročila.

Pri izračunu ocenjene vrednosti javnega naročila gradenj se upoštevajo stroški gradnje ter skupna ocenjena vrednost blaga in storitev, ki jih investitor da na voljo izvajalcu, če so potrebni za izvedbo gradnje. Podlaga za izdelavo ocenjene vrednosti gradnje je tehnična oziroma projektna dokumentacija, ki je opredeljena v predpisih iz poglavja 2.1, ki urejajo izdelavo investicijske dokumentacije.

Če se investitor odloči za določeno investicijo, ki spada med gradnje, mora upoštevati Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (oziroma na področju državnih cest, javne železniške infrastrukture in/ali obrambnem področju). Navedena metodologija predvideva izračun ocenjene vrednosti. Ocenjena vrednost gradnje pomeni največji del investicijske vrednosti in temelji na predpisani vrsti tehnične oziroma projektne dokumentacije. Na primer investicijskega programa ni mogoče izdelati v skladu z navedenimi predpisi, če pred tem ni izdelan vsaj idejni projekt. Investicijski program (ang. Feasibility Study) temelji na idejnem projektu (ang. Basic Design) ali projektu višje ravni, kjer se na podlagi tehničnih rešitev in ocen potrebnega materiala in del pripravi ocena vrednosti gradnje. Za oceno stroškov visokih gradenj se posebej priporoča uporaba standarda SIST DIN 276-1. Le tako pripravljena ocenjena vrednost investicije je primerna podlaga za investitorjevo odločitev o smotrnosti gradnje. **Skrben investitor se mora zavedati, da je kakovostno pripravljena investicijska dokumentacija, ki upravičuje ali odsvetuje izvedbo investicije, izredno pomembna v investicijskem procesu.** Ne nazadnje tudi finančne institucije za odobritev finančnih virov zahtevajo primerno izdelano investicijsko dokumentacijo in pogosto naročajo tudi njen strokovni pregled s strani neodvisnega strokovnjaka.

Ocenjena vrednost inženirskih storitev je le manjši del skupne ocenjene investicijske vrednosti, ki se določa v investicijski dokumentaciji v skladu z veljavnimi predpisi. Za razliko od ocenjene vrednosti gradnje, ki temelji na projektni dokumentaciji, je vrednost inženirskih storitev mogoče oceniti le z uveljavljenimi metodologijami.

Za izračun ocenjene vrednosti arhitekturnih oziroma inženirskih storitev se upoštevajo strokovne metodologije, kot so na primer:

- standard ST ZAPS 02, Vrednotenje storitev na področju arhitekturnega in krajinsko arhitekturnega projektiranja (<https://zaps.si/poklicna-praksa/standard-zaps/st-zaps-02/>),
- cenik geodetskih storitev (IZS),
 - (https://www.izs.si/assets/media/files/vsebinske_datoteke/735/Cenik-geodetskih-storitev-december-2023.pdf in [Tarifni-del-Cenika-geodetskih-storitev-dec-2023.xlsx](#) (live.com)) ali
- druge metodologije, ki jih uradno potrdijo poklicne zbornice IZS ali ZAPS.

Začetek postopka javnega naročila arhitekturnih in inženirskih storitev, ne da bi investitor prej zagotovil financiranje najmanj v višini ocenjene vrednosti naročila, ni gospodarno ravnanje. Izjema so dolgotrajni, praviloma večletni projekti, ki se izvajajo in financirajo po fazah.

Prav tako ni gospodarno ravnanje, če investitor namenoma določi prenizko višino zagotavljenih sredstev s ciljem ali pritiska na ponudnike ali le analize trga.

Opomba:

Za zagotavljanje sredstev za izvedbo naročila arhitekturnih in inženirskih storitev mora investitor poleg ocene sedanje vrednosti storitev z uporabo navedenih metodologij upoštevati tudi pričakovano gibanje cen arhitekturnih in inženirskih storitev ter oceniti vrednosti storitev za celotno obdobje izvajanja javnega naročila.

Prevladujoči podatek v izračunu ocene vrednosti izvajanja arhitekturnih in inženirskih storitev je strošek dela, ki se v skladu s kolektivnimi pogodbami ali drugimi oblikami družbenega dogovarjanja med delodajalci in delojemalci usklajuje s splošno rastjo cen življenjskih potrebščin in narašča vzporedno z inflacijo. Naročniki lahko za oceno prihodnjega gibanja stroškov arhitekturnih in inženirskih storitev uporabijo podatke Urada za makroekonomske raziskave (UMAR).

Naročnik mora v primeru spremembe pogodbe v času njenega izvajanja upoštevati 95. člen ZJN-3. V primeru spremembe iz 1. točke prvega odstavka 95. člena ZJN-3 mora pri izračunu ocenjene vrednosti takšnega naročila, ki vključuje opcije oziroma morebitne revizije cen, upoštevati tudi določilo 24. člena ZJN-3, da izračun ocenjene vrednosti javnega naročila temelji na celotnem plačljivem znesku brez DDV, kakor ga oceni naročnik, vključno s katero koli opcijo in morebitnimi podaljšanji naročil, kakor je izrecno navedeno v razpisni dokumentaciji.

3.4 Pogodbeni pogoji za izvedbo storitev in porazdelitev tveganj

Ena izmed bistvenih odločitev investitorja je izbira pravnega okvira za ureditev obligacijskih razmerij med udeleženci pri investiciji. V zvezi s tem je koristno preveriti, ali je za predmetno investicijo mogoče uporabiti dolgoletno preizkušeno prakso, zapisano v določilih FIDIC.

FIDIC je Mednarodna zveza svetovalnih inženirjev. Danes je v FIDIC včlanjenih več kot 60 držav, v Sloveniji je član FIDIC-a Gospodarska zbornica Slovenije – Združenje za svetovalni inženiring. FIDIC izdaja standardne oblike pogodb, ki so prevedene v slovenski jezik in strokovno pregledane. Na voljo so različne oblike standardnih pogodb, ki so podlaga za sklepanje pogodb za izvajanje del ter izvajanje arhitekturnih in inženirskih storitev:

- pogoji gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik (RDEČA KNJIGA),
- pogoji pogodb za obratno opremo, projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec (RUMENA KNJIGA),
- pogoji pogodb za dobavo, inženirske in gradbene storitve; projekti na ključ (SREBRNA KNJIGA),

- kratke oblike pogodb in
- naročnik / svetovalac; vzorec pogodbe za storitve (BELA KNJIGA).

Vzorec pogodbe za storitve (bela knjiga) je podlaga za sklepanje pogodb izključno za izvedbo arhitekturnih in inženirskih storitev.

Vzorci pogodb FIDIC temeljijo na uravnoteženem pristopu k razdelitvi tveganj med naročnikom in izvajalcem arhitekturnih in inženirskih storitev. Naročniki ob uporabi smernic FIDIC ne prenašajo tveganj nesorazmerno na izvajalca storitev. Nesorazmerno prenašanje tveganj, kjer izvajalec arhitekturnih in inženirskih storitev nosi posledice nastopa razmer, na katere realno ne more vplivati, povečuje ponudbene cene, saj se izvajalci pred tovrstnimi tveganji zavarujejo z dodatki na realno potrebno ponudbeno ceno za izvedbo del.

Tudi Obligacijski zakonik vsebuje določbo, da je treba v primeru spremenjenih okoliščin pri izvedbi pogodbe upoštevati namen pogodbe in tveganje, ki je običajno pri izvajanju arhitekturnih in inženirskih storitev, ter uravnoteženost interesov obeh pogodbenih strank.

Ključna tveganja pri izvajanju arhitekturnih in inženirskih storitev so:

- nejasno ali dvomljivo določeni obseg pogodbenih del,
- nerealni rok za izvedbo storitev ali rok, ki je odvisen od drugih dejavnikov, na katere izvajalec storitev nima vpliva,
- inflacijsko tveganje.

Pri oblikovanju cen v postopkih javnega naročanja morajo ponudniki kot skrben gospodar pri sestavi svojih ponudbenih cen upoštevati vsa morebitna tveganja, ki se ob pripravi ponudbe lahko pričakujejo. Ustrezno uravnotežena porazdelitev tveganj med naročnikom in izvajalcem arhitekturnih in inženirskih storitev ter zavarovanje izvajalca storitev pred tveganji, na katere ne more vplivati, vodi k oblikovanju nižjih ponudbenih cen v sistemu javnega naročanja.

V primeru nastopa spremenjenih okoliščin, ki jih tudi dober gospodar in strokovnjak ob pripravi ponudbe ni mogel predvideti, Obligacijski zakonik (od 112. člena do 115. člena) omogoča razvezo pogodbe, če zaradi spremenjenih okoliščin ni več mogoče uresničiti njenega namena. Razveza pogodbe je skrajni ukrep, ki načeloma ne more biti v interesu niti investitorja niti izvajalca storitev. Ustrezno obvladovanje tveganj je pomembno tudi zato, ker razveze pogodbe ni mogoče zahtevati zaradi spremembe okoliščin, ki jih je bilo mogoče upoštevati ob sklenitvi pogodbe.

Vnaprejšnja pavšalna odpoved možnosti sklicevanja na spremenjene okoliščine je neetična ter nasprotuje načelu vestnosti in poštenja. Obligacijski zakonik omogoča vnaprejšnjo odpoved možnosti sklicevanja na posamezno okoliščino, ki mora biti pogodbeno vnaprej jasno določena, in seveda v tem primeru za pogodbeni stranki pomeni vnaprej jasno opredeljeno tveganje.

3.4.1 Obseg del

Investitor mora s projektno nalogo pregledno prikazati obseg del, ki se pričakuje od izvajalca arhitekturnih oziroma inženirskih storitev, pri čemer naj ne uporablja določil, s katerimi se skrije nejasen ali dvomljivo določeni obseg del, kot na primer »1 x vrtec« ali »1 x spremljanje projektanta pri gradnji, dokler ta ni končana«. Dodatno je lahko primerna tudi določitev namena opravljene

storitve, ki ga mora omogočiti. Projektna naloga naj kvalificiranemu izvajalcu storitev omogoči realen izračun potrebnega obsega del. Projektna naloga naj bo kar se da natančna. Sestavni del razpisne dokumentacije naj bo natančna specifikacija obsega storitev, na primer pri projektiranju v skladu s podzakonskimi predpisi o vsebini projektne dokumentacije. Pomembno je, da že pri pripravi projektne naloge sodeluje interdisciplinarni tim strokovnjakov, saj bo samo tako zagotovljena celovitost strokovnih vsebin in upoštevanje zahtev vseh strok, ki bodo glede na namen objekta tudi pozneje sodelovale pri pripravi projektne dokumentacije.

3.4.2 Pogodbeni rok za izvedbo storitev

Investitor naj določi realno izvedljivi pogodbeni rok za izvedbo storitve. Kadar je pogodbeni rok povezan s storitvami ali postopki tretjih, na katere izvajalec razpisane storitve nima vpliva, naj iz tega izhajajoče tveganje za podaljšanje roka in morebitno povečanje obsega storitve zaradi podaljšane roka prevzame naročnik in naj ga ne prenaša na izvajalca arhitekturne ali inženirske storitve. Značilni so primeri izvajanja storitev v povezavi s prostorskimi ali upravnimi postopki, izvajanje arhitekturnih in inženirskih storitev nadzora po Gradbenem zakonu v povezavi s trajanjem izgradnje in podobno.

Pogodbeni rok za izvedbo storitev se torej lahko podaljša zaradi razlogov na strani investitorja. Na primer prestavitev izvedbe investicije na poznejše obdobje med izvajanjem del po pogodbi ali celo pred začetkom del po pogodbi. Investitorji naj v skladu z dobro poslovno prakso v pogodbene pogoje za izvajanje arhitekturnih in inženirskih storitev vključijo določilo, da se v primeru podaljšanja naročila iz razloga na strani investitorja pogodbene cene še ne opravljenega pogodbenega dela indeksirajo, pri čemer se upošteva stopnja rasti življenjskih stroškov po uradnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. Povezava na izračun inflacije po podatkih SURS: [Inflacija in revalorizacija \(stat.si\)](#).

Vendar pa podaljšanje pogodbenega roka zaradi razlogov na strani investitorja ni samoumevno, saj se mora projektant s tem strinjati; lahko bi se namreč zgodilo, da pogodbenik v podaljšanem roku na primer ne bi več mogel zagotoviti sodelovanja nominiranega strokovnega kadra (upokožitev, zamenjava službe) ali pa bi celo prenehal z dejavnostjo. Ne nazadnje tudi podaljšanje zavarovanj stane. V primeru predelave, prizidave, rekonstrukcije obstoječega objekta je treba upoštevati avtorske pravice projektanta, ki je izdelal projektno dokumentacijo za ta objekt.

Pri naročilu projektne dokumentacije za nov objekt lahko naročnik uredi tudi prenos materialne avtorske pravice nase.

3.4.3 Inflacijsko tveganje

Pri izvajanju storitev v nestabilnih gospodarskih razmerah obstaja tudi tveganje zaradi sprememb stroškov dela. Pri izvajanju storitev v krajšem obdobju je to tveganje obvladljivo in predvidljivo in ga ponudniki arhitekturnih in inženirskih storitev lahko upoštevajo, pri izvajanju storitev za dlje trajajoča naročila pa lahko postane tovrstno tveganje veliko in ga lahko ponudniki kompenzirajo samo z ustrezno rezervo v ponudbeni oziroma pogodbeni ceni. V tuji praksi (na primer izvajanje investicijskih storitev v Avstriji) velja, naj imajo pogodbe za izvajanje storitev v obdobju, daljšem od 12 mesecev,

ustrezna določila o drsenju pogodbene vrednosti. Pogodbena vrednost je v obdobju po preteku 12 mesecev od sklenitve pogodbe vezana na rast življenjskih stroškov ali rast plač po ustreznih kolektivnih pogodbah. Drsenje cene se po preteku 12 mesecev upošteva za čas od predložitve ponudbe za sklenitev posla do časa dejanskega opravljanja storitve.

Minimalno pravno podlago za možnost povečevanja pogodbene vrednosti zaradi rasti cen življenjskih potrebščin sicer nudi pred leti sprejeti in še vedno veljavni Pravilnik o načinih valorizacije denarnih obveznosti, ki jih v večletnih pogodbah dogovarjajo pravne osebe javnega sektorja (Uradni list RS, št. 1/04), ki je predviden za uporabnike proračuna Republike Slovenije, za druge naročnike pa ni obvezen. Pravilnik predvideva možnost valorizacije denarnih obveznosti naročnikov po preteku 12 mesecev od sklenitve pogodbe.

Naročniki naj v skladu z dobro poslovno prakso v pogodbene pogoje za izvajanje arhitekturnih in inženirskih storitev vključijo določilo, da se vse storitve, opravljene po preteku 12 mesecev od sklenitve pogodbe, obračunajo po pogodbeni vrednosti, povečani za indeks cen rasti življenjskih potrebščin po uradnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. Povezava na izračun inflacije po podatkih SURS: [Inflacija in revalorizacija \(stat.si\)](http://stat.si).

4. Priprava dokumentacije za oddajo javnega naročila

4.1 Tehnične specifikacije oziroma projektna naloga

Tehnične specifikacije so obvezni del javnega naročila, v katerem naročnik opredeli vsebino in obseg arhitekturnih in inženirskih storitev, ki so predmet javnega naročila. ZJN-3 jih opredeljuje v 68. členu v povezavi s 23. točko 2. člena ter 69. in 70. členom.

Cilj naročnika je v tehničnih specifikacijah čim natančneje opredeliti svoje zahteve glede prostorske umeščenosti, velikosti, namembnosti, funkcionalnosti, energetske učinkovitosti, okoljske sprejemljivosti, trajnosti, stroškovnih in vseh drugih vidikov v zvezi z gradnjo, ki je predmet arhitekturnih in inženirskih storitev.

Tehnične specifikacije vsebujejo praviloma te sestavine:

- opis investicijskega projekta,
- cilj projekta,
- opis objekta, ki je predmet arhitekturnih in inženirskih storitev,
- jasno specifikacijo arhitekturnih in inženirskih storitev vseh potrebnih strok, ki zajemajo vse potrebne vrste projektne in druge dokumentacije, vključno z opisom zahtevane stopnje obdelave, načina predaje te dokumentacije, številom izvodov, opisom formatov digitalnih zapisov in podobno,
- navedbo arhitekturnih in inženirskih storitev, ki opredeljujejo vse potrebne nematerialne aktivnosti, kot so svetovanje naročniku, prostorska preveritev lokacije in skladnosti s prostorskimi akti, projektantsko spremljanje gradnje, pridobitev projektnih pogojev, predpisanih mnenj, gradbenega in uporabnega dovoljenja. Pri tovrstnih storitvah je treba natančno in pregledno opredeliti njihov obseg, ki naj bo vključen v ceno in rok,

- navedbo vseh potrebnih terenskih in drugih raziskav v sklopu izvedbe javnega naročila, pri čemer mora biti obseg zahtevanih raziskav podrobno opredeljen v obliki popisa del, ki zagotavlja enoumno razumevanje in vrednotenje ter enakopravnost ponudnikov,
- podrobno specifikacijo naročila arhitekturnih in inženirskih storitev kot podlago za ponudbeni predračun, ki mora vključevati vse zgoraj navedene storitve oziroma dela,
- opis in navedbo predhodno izdelane dokumentacije, rezultatov raziskav, katastrske in zemljiškoknjižne dokumentacije ter drugih dostopnih podatkov,
- navedbo standardov in normativov ter drugih tehničnih specifikacij, ki jih je poleg obveznih predpisov treba upoštevati pri izvedbi javnega naročila,
- navedbo drugih splošnih in posebnih pogojev naročnika, če ti obstajajo,
- opis načina komuniciranja z naročnikom in drugimi udeleženci v postopku graditve, vključno z načini sporočanja podatkov,
- opis posebnih metodologij dela in načinov sodelovanja med udeleženci v postopku graditve, na primer BIM (*ang. Building Information Modeling*),
- opis postopkov, vezanih na neodvisno strokovno pregledovanje in potrjevanje projektne dokumentacije s strani naročnika (recenzije, revizije in podobno).

V tehničnih specifikacijah se priporoča **vključitev uporabe pravil stroke** (v izdaji ZAPS in IZS), ki so objavljena na spletnih straneh obeh poklicnih zbornic:

1) IZS: <https://www.izs.si/praksa/dobra-praksa/>).

2) ZAPS – za stavbe <https://zaps.si/poklicna-praksa/pravila-stroke/pravila-stroke-gz-1/>)

ter standarda ZAPS (<https://zaps.si/poklicna-praksa/standard-zaps/standard-zaps-splosno-o-standardu/>).

Tehnične specifikacije med drugim vsebujejo tudi jasno opredeljene zahteve naročnika glede energetske učinkovitosti in trajnostnih vidikov, ki presegajo minimalne zahteve, določene s predpisi. Tovrstne zahteve neposredno vplivajo na stroške gradnje, vzdrževanja in obratovanja zgrajenega objekta, njegove razgradnje, ceno prodaje ali oddajanja objekta v najem in tudi na ceno arhitekturnih in inženirskih storitev.

Najbolj pravilen način upoštevanja trajnostne gradnje in zelenega javnega naročanja je, da se tovrstne zahteve vključijo med pogoje oziroma zahteve javnega naročila, in ne med merila za izbiro najugodnejše ponudbe arhitekturnih oziroma inženirskih storitev.

Uvrščanje zahtev glede trajnostne gradnje in zelenega javnega naročanja med merila ni priporočljivo in je izrazito zahtevna naloga, saj je količine in stroške v življenjski dobi glede materialov oziroma opreme na začetku investicije zelo težko natančno določiti (projektne rešitve v času javnega naročila še ne obstajajo, enako ne projektantski popisi, materiali imajo pomanjkljivo opredeljene dejavnike, ki vplivajo na stroške, in podobno).

Sestavni del tehničnih specifikacij je lahko tudi projektna in druga dokumentacija, ki je bila izdelana v investicijskem procesu pred predmetnim javnim naročilom.

Tehnične specifikacije morajo omogočati odprtost javnih naročil konkurenci.

Opomba:

Tehnične specifikacije so dokument, v katerem naročnik opredeli vsebino in obseg arhitekturnih in inženirskih storitev. Opredelitev velja za enkratno izvedbo storitve, zato je bistvenega pomena, da so specifikacije natančne in ne omogočajo različnih razlag. Če torej naročnik naknadno po izvedbi delne ali celotne storitve spremeni zahtevo ali celo zahteva novo ali dodatno rešitev, mora seveda ta dela plačati. Pogosto naročnik zahteva spremembe na podlagi lastnega stališča o »razvoju projekta«, vendar to ne pomeni tudi brezplačnega dela za prevzemnika del. Zato je priporočljivo, da se tovrstna dela pogodbeno opredelijo, kakor tudi, da naročnik posamezne izdelane dele ali faze dokumentacije potrdi pred nadaljnjo obdelavo.

4.2 Pogoji za sodelovanje

ZJN-3 glede usposobljenosti gospodarskih subjektov najprej določa razloge, zaradi katerih se subjekt izključi iz postopka (75. člen), določa pa tudi, katera objektivna pravila in pogoje za sodelovanje subjektov lahko postavi naročnik (76. člen).

Naročnik lahko določi objektivna pravila in pogoje za sodelovanje, ki se lahko nanašajo na ustreznost za opravljanje poklicne dejavnosti, na ekonomski in finančni položaj ter tehnično in strokovno sposobnost, pri tem pa morajo biti vse zahteve povezane in sorazmerne s predmetom javnega naročila.

ZJN-3 tudi določa, da se lahko ponudnik sklicuje na zmogljivosti tretjih subjektov glede pogojev v zvezi z izobrazbo in strokovno usposobljenostjo izvajalca storitev ali gradenj in vodstvenih delavcev podjetja ter glede pogojev v zvezi z ustreznimi poklicnimi izkušnjami posameznikov in/ali dokazuje kadrovske sposobnosti svojih ali drugih posameznikov (torej vodilnih delavcev, tj. odgovornih posameznikov – pooblaščenih strokovnjakov, reference posameznikov in podobno), vendar pod pogojem, da bodo ti tudi dejansko opravili ta del posla. Poleg tega zakon določa, da lahko naročnik zahteva, da ponudnik ključne naloge opravi sam.

Ob tem je treba upoštevati omejitve, ki jih GZ-1 nalaga prevzemniku posla projektiranja (14. člen) in nadzora nad gradnjo (15. člen) v zvezi s prevzemanjem in opravljanjem storitev ter imenovanjem odgovornih posameznikov – pooblaščenih strokovnjakov. GZ-1 tako v 14. in 15. členu določa, da mora prevzemnik posla del prevzetih nalog opraviti sam s svojimi pooblaščenimi strokovnjaki, za izvedbo tistih prevzetih nalog, za katere pa sam nima pooblaščenih strokovnjakov z ustreznimi pooblastili po ZAID, pa mora skleniti pogodbo z drugim ali drugimi gospodarskimi subjekti, ki izpolnjujejo pogoje iz 14. člena ZAID, ki take pooblaščenosti strokovnjake ima(-jo). »Svoji pooblaščenosti strokovnjaki« so osebe, ki so z gospodarskim subjektom povezani na način iz tretjega odstavka 5. člena ZAID, o čemer se lahko investitor prepriča z vpogledom v javni del imenika pooblaščenih arhitektov, ki ga vodi ZAPS (**Imenik - ZAPS**), oziroma imenika pooblaščenih inženirjev, ki ga vodi IZS (**Pooblaščenosti inženirji - IZS**). Pooblaščenosti strokovnjaki morajo imeti aktiven poklicni naziv. Nadaljnja omejitev je, da morata biti vodja projektiranja in vodja nadzora pooblaščenosti strokovnjaka, ki sta

povezana s prevzemnikom posla, torej gospodarskim subjektom, ki sklene pogodbo z investitorjem (druga alineja drugega odstavka 14. člena in tretji odstavek 15. člena GZ-1).

Pred vsakim javnim naročilom mora naročnik opraviti oceno trga in to upoštevati pri opredelitvi pogojev, ki ne smejo biti diskriminatorni oziroma morajo zagotavljati ustrezno raven konkurence, vendar ne na škodo kakovosti izvedbe javnega naročila.

4.2.1 Tehnični in kadrovske pogoji ter ustreznost za opravljanje poklicne dejavnosti

ZJN-3 določa, da lahko naročnik glede ustreznosti za opravljanje poklicne dejavnosti od ponudnikov zahteva, da so vpisani v enega od poklicnih ali poslovnih registrov, ki se vodijo v državi članici, v kateri ima gospodarski subjekt sedež. Če morajo imeti ponudniki določeno dovoljenje ali biti člani določene organizacije, da lahko v svoji matični državi opravljajo določeno storitev, lahko naročnik v postopku za oddajo javnega naročila storitev od njih zahteva, da predložijo dokazilo o tem dovoljenju ali članstvu.

Arhitekturna in inženirska dejavnost (med drugim tudi dejavnosti izvajanja storitev projektiranja, nadzora in geodetska dejavnost) je v Republiki Sloveniji regulirana dejavnost. To pomeni, da jo lahko opravljajo le poslovni subjekti, ki izpolnjujejo pogoje, določene z zakonom (GZ-1 in ZAID). Zato mora investitor v razpisni dokumentaciji navesti vsaj pogoj, da morajo domači ponudniki arhitekturnih in inženirskih storitev izpolnjevati pogoj iz 14. člena ZAID, tuji ponudniki pa pogoj iz 19. do 24. člena ZAID.

Vendar pa se mora investitor zavedati, da navajanje tega minimalnega pogoja, ki pomeni le zahtevo za izpolnitev zakonskega določila, da gospodarski subjekt sploh lahko opravlja arhitekturno in inženirsko dejavnost v Sloveniji, pravzaprav ni pravi pogoj v zvezi z oddajo predmetnega javnega naročila. Zato se investitorju svetuje, da v razpisne pogoje doda druge pogoje, na podlagi katerih med vsemi registriranimi ponudniki arhitekturne in inženirske dejavnosti poišče le tiste, ki so za vsakokratno javno naročilo usposobljeni, nato pa na podlagi meril, ki jih določi, med njimi izbere ekonomsko najugodnejšega.

Ustreznost pravnega subjekta za opravljanje arhitekturne in inženirske dejavnosti

Glede na določbo ZAID o tem, kdo lahko opravlja dejavnost na področju poklicnih nalog pooblaščenih arhitektov in inženirjev, se od ponudnika s sedežem v Republiki Sloveniji zahteva, da izpolnjuje te pogoje:

- da ima v Poslovni register Slovenije vpisano vsaj eno od dejavnosti, ki so s predpisom, ki ureja standardno klasifikacijo dejavnosti, opredeljene kot arhitekturno in tehnično projektiranje, tehnično preizkušanje in analiziranje,
- da ima za polni delovni čas ali krajši delovni čas v posebnih primerih v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja, zaposlenega vsaj enega pooblaščenega arhitekta ali pooblaščenega inženirja; ali če imajo najmanj polovico deležev v družbi družbeniki, ki so pooblaščenih arhitekti ali inženirji ali gospodarski subjekt, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje arhitekturne in inženirske dejavnosti iz tega zakona in je eden od pooblaščenih arhitektov ali inženirjev hkrati poslovodni organ; ali če je fizična oseba, ki samostojno opravlja arhitekturno ali

- inženirsko dejavnost za polni delovni čas ali krajši delovni čas v posebnih primerih v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja, sama pooblaščenih arhitekt ali pooblaščenih inženir,
- da ima zagotovljeno zavarovanje pred odgovornostjo za škodo v skladu s 15. členom ZAID in
 - da ni v stečajnem postopku.

Če je ponudnik gospodarski subjekt s sedežem v državi članici Evropske unije, evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije ali s sedežem v državi, s katero je sklenjen ustrezen mednarodni sporazum, in želi v Republiki Sloveniji opravljati dejavnost, ki spada v opis poklicnih nalog pooblaščenih arhitektov in inženirjev, lahko opravljajo to dejavnost v vseh statusnih pravnih oblikah, če izpolnjujejo pogoje za zakonito opravljanje dejavnosti v državi sedeža.

Tuji ponudniki, ki nimajo sedeža v državah pogodbenicah (tretje države), lahko opravljajo dejavnost, ki spada v opis poklicnih nalog pooblaščenih arhitektov in inženirjev pod pogoji iz prejšnjega odstavka, če je izpolnjen pogoj materialne vzajemnosti. Ta je izpolnjen, če ponudniki, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji, v državi sedeža tujega ponudnika lahko opravljajo dejavnost, ki spada v opis poklicnih nalog pooblaščenih arhitektov in inženirjev pod enakimi ali podobnimi pogoji, pod katerimi jih lahko ponujajo v Republiki Sloveniji tuji ponudniki in njihovo izpolnjevanje za ponudnika s sedežem v Republiki Sloveniji ni bistveno težje, kakor je v pravnem redu Republike Slovenije predpisano za tuje ponudnike. Če je sedež ponudnika v več tretjih državah, se pri ugotavljanju materialne vzajemnosti upošteva pravni red tiste države, ki je strožji.

Ne glede na določbe prejšnjih dveh odstavkov pa morajo:

- imeti tuji ponudniki sklenjeno zavarovanje odgovornosti za škodo v skladu s 15. členom ZAID,
- zagotoviti sodelovanje pooblaščenega arhitekta in inženirja, ki izpolnjuje pogoje iz ZAID, pri čemer njegova zaposlitev ni obvezna-

Naročnik lahko zahteva, da ponudnik v primeru nastopa s podizvajalci sam izvede določen ključni del javnega naročila. To je priporočljivo še zlasti, ko (če) to prispeva k večji zanesljivosti pri izvedbi. Naročnik pri določanju te omejitve pazi, da so dela, za katera zahteva, da jih izvede ponudnik, v primeru nastopa skupine enakovrednih ponudnikov pa glavni izvajalec, opredeljena vsebinsko, in ne količinsko. Kot primer navedbe ključnih vsebin ali nalog lahko naročnik določi na primer izdelavo posameznih načrtov za izvedbo dokumentacije za pridobitev gradbenega in/ali uporabnega dovoljenja.

Naročnik lahko zahteva, da imajo ponudniki kot gospodarski subjekti zadostne izkušnje, ki jih izkažejo z ustreznimi referencami iz prejšnjih naročil. V ta namen naročnik v pogojih javnega naročila določi najmanjše število potrebnih referenc, ki jih definira na način, da so te podobne (torej ne nujno enake) predmetu javnega naročila. Podobnost naročnik opredeli na način, da definira nabor glavnih storitev (npr. dokumentacija za pridobitev gradbenega in/ali uporabnega dovoljenja, predvsem pa projekt za izvedbo), ki morajo biti iste vrste kot storitve, ki so predmet javnega naročila, vrednost teh storitev, velikost oziroma zmogljivost in vrsto objekta ter morebitne druge značilnosti objekta, ki so posebej pomembne za predmetno javno naročilo. Zahteve, ki izkazujejo primernost referenc, ne smejo presegati zahtev (precenjene), ki so predvidene v predmetnem javnem naročilu oziroma morajo zagotavljati primerno konkurenco, po drugi strani pa ne smejo biti podcenjene. Prav tako zahtevane reference ne smejo zahtevati preozkega nabora dopustnih klasifikacij referenčnega objekta. Seveda je pomembno, da naročnik pozna stanje na trgu, da se zaveda dejansko potrebne usposobljenosti

ponudnikov za realizacijo naloge in da ne postavlja takšnih kriterijev, ki bi onemogočale nastop sicer usposobljenih ponudnikov (na primer zaradi starosti kadrov in odhoda v pokoj, pomanjkanja referenc za posameznika v podjetjih, ki sicer imajo več strokovnjakov in v seštevku zelo bogate reference in izkušnje).

Tudi finančna vrednost zahtevanih referenc mora biti v smiselnem in razumnem razmerju vrednosti predmetnega javnega naročila (pri čemer je treba v primeru vrednotenja investicije ali vrednosti opravljenih storitev upoštevati rast življenjskih stroškov). Pri tem je treba torej upoštevati, da vrednost investicije ni najprimernejši kazalnik, ker lahko zaradi rasti cen ali stroškov namreč istovrstna storitev, ki je vsebinsko popolnoma primerljiva, v različnih obdobjih stane zelo različno.

Običajno kot pogoj zadoščata ena ali dve referenci iz zadnjih na primer sedmih let oziroma iz daljšega obdobja, pri čemer je treba upoštevati pogostost izvajanja investicij, potrebnih za pridobitev primernih referenc. Pri določitvi obdobja veljavnosti referenc je treba jasno opredeliti datum, ki omogoča natančen izračun obdobja, ki je na primer lahko datum za predložitev ponudb.

Opomba:

Zaradi spremenljivega trga in cenovne odvisnosti del od stanja na trgu (močna variabilnost in visoka rast življenjskih stroškov) se sicer odsvetuje opredeljevanje referenc na podlagi finančne vrednosti. V času izrazite rasti cen opredeljevanje aktualnih cenovnih kriterijev ni ustrezno za referenčne primere izpred več let. Realnejši in bolj smiselni so zato tehnični in merljivi kriteriji.

Prav tako je treba pri opredelitvi kriterijev upoštevati morebitne spremembe veljavne zakonodaje, saj morebitne starejše reference ne bi izkazale potrebne usposobljenosti, hkrati pa sprememba zakonodaje ne sme biti vzrok za nepriznavanje referenc, ki bi sicer ustrezale dokazovanju potrebne usposobljenosti.

Reference, ki jih navede ponudnik, morajo biti zanesljive, realne in nezavajajoče.

Pomembnost določanja ustreznih referenc in negativne posledice nepremišljenega določanja referenc

Trg javnih naročil, še posebej trg projektne dokumentacije (in nadzora nad gradnjo) za infrastrukturne objekte, večje stavbe in stavbe za posebne namene, ki so izključno v pristojnosti javnih naročil in kjer referenc ni mogoče pridobiti z naročili iz zasebnega sektorja, je hermetično zaprt za nove ponudnike, pogosto tudi za ponudnike š širokim področjem delovanja, a brez zadostnega števila referenc iz posameznih specialnosti.

Za spodbujanje konkurence in možnosti vključevanja novih kadrov v pridobivanje referenc in da bi se izognili anomalijam, kjer se kot vodje projektiranja oziroma nadzora podpisujejo vedno isti posamezniki, tudi lastniki podjetij, in je posameznik hkrati vodja projektiranja oziroma nadzora pri več kot desetih ali celo več desetih projektih (pri čemer je podpis namenjen le pridobitvi reference,

dejansko pa vodenje projektiranja oziroma nadzora opravi drug zaposleni v podjetju), se investitorjem predlaga ustrežnejši pristop k določanju referenc. Podobno velja tudi za hkratno funkcijo vodje načrta in nadzornika del, ko je zaradi prevelikega števila prevzetih zadolžitvev zmanjšana kakovost arhitekturne in inženirske storitve oziroma jo namesto izbrane osebe v resnici izvede nekdo drug, ta pa ni nujno enako usposobljen.

Sistem referenc mora biti zanesljiv za naročnika, reference pa morajo izkazovati dejansko usposobljenost ponudnika, mora omogočati vstop novih subjektov in mlajših kadrov na trg in jim omogočiti postopno rast, mora preprečevati poslovna tveganja na strani ponudnikov, ne sme spodbujati izkrivljenega prikazovanja vlog pri izvedenih poslih in mora omogočiti različne načine pridobivanja referenc.

Zato se predlaga možna rešitev z uvedbo pomočnikov, kakor je opisano v poglavju 2.4.3 Pomočniki pooblaščenih oseb, priznavanje in vrednotenje njihovih referenc.

Prikaz možnih primerov je v prilogi P2.

4.2.2 Ekonomski in finančni pogoji

Naročnik lahko določi zahteve, s katerimi zagotovi, da imajo ponudniki potrebne ekonomske in finančne zmogljivosti za izvedbo javnega naročila.

Naročnik lahko v ta namen zahteva na primer:

- da imajo ponudniki določen najnižji letni promet, vključno z določenim najnižjim prometom na področju, zajetem v javnem naročilu,
- da ponudniki predložijo informacije o svojih letnih računovodskih izkazih, ki izkazujejo na primer razmerje med sredstvi in obveznostmi,
- da imajo ponudniki ustrezno boniteto,
- da imajo ponudniki ustrezno zavarovano odgovornost za škodo.

Če naročnik zahteva najnižji letni promet, ki ga mora imeti ponudnik v določenem prejšnjem obdobju, ta ne sme presegati dvakratnika ocenjene vrednosti javnega naročila oziroma letnega deleža ocenjene vrednosti javnega naročila, če se bo javno naročilo izvajalo več let. Izjemoma je mogoče določiti tudi večji najnižji letni promet, in sicer v ustrezno utemeljenih primerih, ki se na primer nanašajo na posebna tveganja, povezana z vrsto gradenj, storitev ali blaga.

Razmerje med sredstvi in obveznostmi, ki izhaja iz informacij o letnih računovodskih izkazih ponudnika, lahko naročnik upošteva, če v dokumentaciji v zvezi z oddajo javnega naročila določi metode in pogoje, ki se pri tem uporabijo.

Za preveritev finančne sposobnosti lahko naročnik zahteva, da ima gospodarski subjekt bonitetno oceno (na primer po pravilih Basel II), pri čemer se ocenjuje, da je primerno zahtevati najmanj oceno SB5, ki ni starejša od dneva objave javnega naročila. Enako lahko naročnik zahteva preveritev finančne sposobnosti na podlagi drugega objektivnega kazalnika, na primer ocene kreditne

sposobnosti ponudnika. Bonitetne ocene je sicer primerno zahtevati le pri dlje trajajočih ali zahtevnejših projektih.

Naročnik lahko zahteva, da gospodarski subjekt poleg zakonsko predpisanega zavarovanja odgovornosti za škodo vzdržuje višje zavarovanje odgovornosti za škodo, nastalo pri opravljanju dejavnosti, v smiselni in razumni višini (glede na obseg in delež v investicijskem procesu). Seveda je tudi smiselno, da se opredelijo vsebine, ki jih krije višje zavarovanje, saj te praviloma niso enake tistim, ki jih opredeljuje ZAID kot minimalna in obvezna.

Posebna je tudi pogosta zahteva naročnika za izdajo garancije ali zavarovanja za dobro izvedbo del, ki naj ne presega 10 odstotkov pogodbene vrednosti del.

Pogodbe pogosto obsegajo še druge zahteve za zavarovanja, odškodnine, kazni. Priporoča se, da kazni skupaj ne presegajo 10 odstotkov pogodbene vrednosti del.

V vseh primerih se mora naročnik zavedati, da če zahteva zelo visoka zavarovanja, garancije ali druga zagotovila, da je to za ponudnika storitev dodaten strošek, ki ga vključi v ceno ponujenih storitev, torej se z večjimi zahtevami storitev podraži. Prav tako visoke zahteve in zahtevane visoke kazni za ponudnika pomenijo tveganje, ki se seveda smiselno vgradi v ponujeno ceno. Zato se naročniku priporoča, da tovrstne zahteve opredeli razumno in v korist obeh pogodbenih strank, saj mora biti vsaka pogodba sporazumni dogovor med dvema enakopravnima partnerjema za doseganje istega skupnega cilja.

4.3 Merila za oddajo javnega naročila

ZJN-3 določa, da je javna naročila treba oddati na podlagi objektivnih meril, ki zagotovijo skladnost z načeli preglednosti, nediskriminacije in enakopravnosti med ponudniki ter jamčijo ocenjevanje ponudb v razmerah učinkovite konkurence. Merila za oddajo javnega naročila morajo biti nediskriminatorna, sorazmerna in povezana s predmetom naročila.

Javna naročila arhitekturnih in inženirskih storitev naročnik odda na podlagi ekonomsko najugodnejše ponudbe. Ekonomsko najugodnejša ponudba mora biti določena na podlagi ocenjevanja, ki v primernem razmerju upošteva ponudbeno ceno in kakovost.

Naročniki morajo ustrezne standarde kakovosti ter obseg del jasno in nedvoumno določiti s tehničnimi specifikacijami in pogoji za izvedbo javnega naročila.

Merila za oddajo javnega naročila in relativne uteži za vsakega od teh meril je treba navesti v razpisni dokumentaciji.

ZJN-3 navaja številna mogoča merila za oddajo javnega naročila, ki zajemajo tudi okoljske in socialne vidike. Pomembno je, da naročniki izberejo merila za oddajo, ki jim bodo omogočila pridobitev visokokakovostnih gradenj, blaga in storitev, ki najbolj ustrezajo njihovim potrebam.

Če naročnik vnaprej določi ceno, na primer pri določenih razvojnih in strokovnih storitvah z vnaprej določenim proračunom, je mogoče izbiro ponudnika izvesti le na podlagi meril kakovosti. V takšnih

primerih je vnaprej znano ceno oziroma proračun treba določiti z ustrezno metodologijo in jo objaviti v razpisni dokumentaciji, iz enačbe, navedene v nadaljevanju, pa je treba izločiti vpliv cene.

ZJN-3 določa tudi prekrškovne sankcije za neupoštevanje pravila, če pri arhitekturnih in inženirskih storitvah naročnik poleg cene ne določi tudi drugih kakovostnih meril.

ZJN-3 v 84. členu določa, da lahko merila (med drugim) vključujejo organiziranost, usposobljenost in izkušnost osebja, ki bo izvedlo javno naročilo, če lahko kakovost osebja bistveno vpliva na raven izvedbe javnega naročila. Treba pa je poudariti, da reference gospodarskega subjekta (ponudnika) niso dopustno merilo. Merila se torej lahko nanašajo le na reference nominiranega kadra.

Merila ne smejo biti takšna, da:

- se nanašajo na natančno določeni objekt ali nagrado (ali ožji seznam nagrad),
- jih lahko doseže večina ponudnikov (torej da postane cena edino merilo),
- imajo le simbolični vpliv na izbiro ekonomsko najugodnejšega ponudnika (na primer samo 3 odstotke v deležu),
- prevladajo tako, da jim lahko zadosti le en ponudnik, hkrati pa bi imela prevladujoč vpliv na izbiro ekonomsko najugodnejše ponudbe,
- nimajo utemeljene povezave s predmetom naročila ali pa celo ne priznavajo meril, ki so skupni s predmetom naročila (na primer za objekt klasifikacije CC-SI 126 se priznava samo objekt klasifikacije CC-SI 112),
- za objekt opredelijo preozko klasifikacijo CC-SI, če razpisanim zahtevam lahko zadostijo tudi druge klasifikacije (na primer bistvo razpisa je statična in potresna sanacija objekta klasifikacije CC-SI 126, a priznava se istovrstna storitev le za objekt enake klasifikacije CC-SI),
- so dejansko finančna (na primer odločitev ponudnika, da sprejema zahtevo naročnika, da bo brezplačno izvajal projektantske storitve v času gradnje),
- ob potrditvi postavljajo ponudnika v nemogoč in podrejen položaj, na primer podelitev dodatnih točk za krajšanje roka za izvedbo naloge pod vsako razumno in realno izvedljivo mejo.

Merila ne smejo biti namenoma diskriminatorna in brez povezave s predmetom razpisa, torej ne smejo biti namenjena le izločanju ponudnikov oziroma vzpostavitvi privilegijev.

Prav tako merila ne smejo biti sestavljena tako, da bi jih ponudniki morali izpolniti, pri čemer bi sebe izpostavili v podrejen položaj z vnaprejšnjim vedenjem, da bi naročnik lahko pozneje izvajal neutemeljene pritiske (na primer pogodbene kazni, zastonjsko angažiranje izven vsebin pogodbe in podobno).

4.3.1. Izračun ekonomsko najugodnejše ponudbe na podlagi več meril

Določitev ekonomsko najugodnejše ponudbe v splošnem poteka na podlagi ocenjevanja ponudb. Skupna ocena posameznega ponudnika je seštevek ocen na podlagi merila kakovost in merila cena. Najugodnejša ponudba je tista, ki doseže najvišjo skupno oceno.

Kot ena izmed možnih enačb je enačba za določitev skupne ocene posameznega ponudnika:

$$M = C * \left(1 - \frac{K + D + I}{100}\right)$$

pri čemer posamezni izrazi pomenijo:

- M** – skupna ocena ocenjevanega ponudnika v točkah,
- K** – kadrovska usposobljenost ocenjevanega ponudnika,
- D** – delovne razmere pri ocenjevanem ponudniku,
- I** – v inovativnost usmerjeni pristop ocenjevanega ponudnika,
- C** – cena ocenjevanega ponudnika.

Zgornja enačba preprosto in pregledno naročnikom omogoča izbiro in obtežitev posameznih meril z določitvijo njihovih najvišjih vrednosti, ponudnikom pa po drugi strani omogoča, da lahko vnaprej izračunajo število točk, ki jih bodo prejeli na podlagi merila kakovost. Enačba vpliva na izračun podobno kot cena, manjše skupno število točk (M) povečuje možnost pridobitve naročila. Pri dodatnih točkah kvalitete (npr. K, D in I v našem primeru) pa obratno sorazmerno - več točk zmanjšuje pogodbeno ceno - in na koncu vpliva na večje možnosti pridobitve naročila. Enačba tudi povečuje preglednost in jasnost ponudnikom.

Naročnik vpliva na predvideno kakovost izvedbe javnega naročila tako, da izmed predlaganih in morebitnih dodatnih meril kakovosti izbere predmetu naročila ustrezna merila in jim določi relativne uteži (najvišje vrednosti). Pri izbiri in določitvi relativne teže posameznih meril kakovosti mora naročnik upoštevati značilnosti predmeta javnega naročila, to so obsežnost, zahtevnost, kompleksnost, trajanje, nabor in vrsta potrebnih storitev in podobno. Posebej je treba opozoriti, da relativne uteži (najvišje vrednosti) meril ne smejo biti zastavljene prenizko, ker bi v primeru doseganja najvišjega števila točk s strani več ponudnikov o izbiri odločala le cena, kar pa ne doseže namena oblikovanja meril za te storitve. S ciljem preprečevanja tega pojava lahko naročnik glede meril, pri katerih niso pričakovane velike razlike med ponudniki, najvišje vrednosti ne določi vnaprej, ampak jo določi kot najvišjo doseženo vrednost izmed vseh ponudnikov.

Priporoča se, da predvsem pri zahtevnejših objektih naročnik zaradi njihove pomembnosti vedno upošteva tri merila kakovosti:

- kadrovske usposobljenosti ponudnika (število razpoložljivega kadra, skupne reference in izkušnje kadrov ponudnika in podobno),
- razumevanje in poznavanje področja naloge ter pristop k izvedbi naloge,
- delovne razmere pri ponudniku.

Mogoča je vključitev tudi drugih meril kakovosti, če ta dejansko vplivajo na izvedbo javnega naročila, na primer ali ima ponudnik vpeljan sistem kakovosti, ki ga redno vzdržuje, in njegovo uporabo vsaj interno presoja na letni ravni. Vpeljani sistem kakovosti, kot je ISO 9001 ali podoben, pogosto vpliva na učinkovito organizacijo, komuniciranje, kontrolo in druge vidike, potrebne za učinkovito izvedbo javnega naročila.

Kakovost arhitekturnih in inženirskih storitev mora biti primerna v primerjavi s ceno, in sicer se priporoča, da naročnik utež kakovosti določi med 40 in 60 odstotki. V primeru zahtevnejših nalog, kjer je razpoložljivost števila ponudnikov omejena (majhna), se priporoča manjši vpliv uteži kakovosti na izbiro ponudnika.

Naročnik mora zaradi doseganja učinka kakovostnih storitev v skladu z ZJN-3 in direktivami EU preveriti, ali je treba izločiti ponudbe z neobičajno nizkimi cenami.

4.3.2 Merila, primerna za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev

K – usposobljenost strokovnih kadrov (utež K= 30–50 točk)

To merilo dokazuje usposobljenost nominiranega strokovnega kadra pri izvedbi podobnih javnih naročil.

Naročnik v pogojih javnega naročila določi najmanjše število potrebnih referenc nominiranih posameznikov, ki jih določi tako, da so te podobne predmetu javnega naročila. Podobnost mora naročnik opredeliti tako, da opredeli glavne storitve (na primer dokumentacija za pridobitev gradbenega dovoljenja in projektna dokumentacija za izvedbo), velikost in vrsto objekta ter morebitne druge lastnosti, ki so posebej pomembne v zvezi s predmetnim javnim naročilom. Zahteve, ki izkazujejo primernost referenc, ne smejo presežati zahtev, ki so predvidene v predmetnem javnem naročilu, oziroma morajo zagotavljati primerno konkurenco. Tudi finančna vrednost zahtevanih referenc mora biti sorazmerna vrednosti predmetnega javnega naročila (sicer se merilo finančne vrednosti odsvetuje zaradi vpliva trga na cene). Pri določitvi obdobja veljavnosti referenc je treba jasno opredeliti datum, ki omogoča natančen izračun obdobja, in sicer je to lahko datum za predložitev ponudb.

Dodatne reference, ki presegajo število referenc za izpolnjevanje pogoja in ki izpolnjujejo predpisane zahteve, se točkujejo v okviru tega merila, in to za vsakega nominiranega posameznika posebej. Pri ocenjevanju po tem merilu naročnik lahko določi tudi omejeno število nenominiranih posameznikov, ki izpolnjujejo enake zahteve kot nominirani posamezniki oziroma ki lahko nadomestijo nominirane posameznike, v času izvedbe javnega naročila pa pomagajo nominiranim posameznikom.

Pri tem merilu je smiselno reference razlikovati glede na njihovo starost in/ali na podlagi države njihovega izvora. Tako ocenjevanje števila referenc upošteva njihovo aktualnost in hkrati poznavanje evropske realnosti, vključno s pravnimi, tehničnimi, ekonomskimi in organizacijskimi zahtevami, ki veljajo v določeni državi članici EU.

Največje število dodatnih referenc za vsakega nominiranega posameznika po tem merilu določi naročnik in je to običajno od 1 do 5 dodatnih referenc glede na zahtevane reference v pogojih javnega naročila. Pri tem je treba pojasniti, da je lahko referenca kadra določena kot merilo tudi v primerih, ko referenca kadra ni zahtevana kot pogoj.

Poleg referenc se pri tem merilu ocenjujejo še drugi kriteriji, ki izkazujejo celovito usposobljenost kadrov ponudnika.

Vsaka nominirana oseba se lahko oceni glede na naslednje kriterije:

- a) Reference podobnih projektov ($K_{r\ max} = 20\text{--}30$ točk). Za vsakega izmed nominiranih kadrov (n_x) naročnik opredeli vsebino in najvišje število dodatnih referenc nad zahtevanimi in vsaki dodeli največ $K_{ref\ max} =$ na primer 5 točk. Velja, da je $K_{r\ max} = n_{ref} * K_{ref\ max}$. Reference se ocenjujejo tako, da se najvišje število točk pri vsaki referenci vsakega posameznika pomnoži s faktorji, navedenimi v nadaljevanju, rezultati pa se seštejejo:
 - i) Faktor za starost referenc:
 - (1) 1,0, če je bilo neko naročilo izvedeno do pred tremi leti;
 - (2) 0,75, če je bilo neko naročilo izvedeno pred tremi do petimi leti;
 - (3) 0,5, če je bilo neko naročilo izvedeno pred petimi do desetimi leti.
 - ii) Faktor za poznavanje lokalnih posebnosti, ki znaša:
 - (1) 1,0, če je bilo neko naročilo izvedeno v državi EU, v kateri je objavljeno predmetno javno naročilo;
 - (2) 0,75, če je bilo neko naročilo izvedeno v drugi državi članici EU ali tretji državi, ki je podpisnica sporazuma STO o javnih naročilih (GPA);
 - (3) 0,5, če je bilo neko naročilo izvedeno v državi, ki ne spada med države iz točk (1) in (2).
 - iii) Faktor za vlogo nominiranca:
 - (1) 1,0 za odgovornega vodjo projekta (pred začetkom uporabe GZ od 1. 6. 2018) oziroma vodjo projekta (po začetku uporabe GZ 1. 6. 2018) oziroma vodjo projektiranja (po začetku uporabe GZ-1 1. 6. 2022) (smiselno enako za odgovornega nadzornika pred začetkom uporabe GZ 1. 6. 2018 oziroma vodjo nadzora po začetku uporabe GZ 1. 6. 2018 in GZ-1 1. 6. 2022);
 - (2) 0,5 za odgovornega projektanta (pred uveljavitvijo GZ 1. 6. 2018) oziroma vodjo načrta (po uveljavitvi GZ 1. 6. 2018 oziroma GZ-1 1. 6. 2022) (smiselno enako za odgovornega nadzornika posameznih del oziroma nadzornika del);
 - (3) 0,25 za pomočnika odgovornega projektanta (pred uveljavitvijo GZ 1. 6. 2018) oziroma pomočnika vodje načrta (po uveljavitvi GZ 1. 6. 2018 oziroma GZ-1 1. 6. 2022) (smiselno enako za odgovornega nadzornika posameznih del oziroma nadzornika del).
- b) Izkušnje ($K_{i\ max} = 0\text{--}5$ točk) – delovne izkušnje kadrov
 - (1) 1 točka, če ima posameznik od 5 do 10 let delovnih izkušenj
 - (2) 3 točke, če ima posameznik več kot 10 let delovnih izkušenj
 - (3) 5 točk, če ima posameznik več kot 15 let delovnih izkušenj
- c) Znanje ($K_{z\ max} = 0\text{--}5$ točk) – stopnja ustrezne izobrazbe, ki presega minimalne zahteve.
- d) Usposabljanja ($K_{u\ max} = 0\text{--}5$ točk) s področja, ki je povezano s predmetom naročila. Usposobljenost nominirane osebe se ocenjuje na podlagi:
 - predloženih certifikatov, ki izkazujejo znanje na podlagi opravljenih izpitov, in
 - potrdil o udeležbi na izobraževanjih, delavnicah, šolah in podobno brez opravljenega izpita,

oboje s področja, ki je ustrezno za predmet naročila in ga je naročnik navedel v razpisni dokumentaciji. Priporoča se, da se certifikati vrednotijo od 3- do 5-krat več kot potrdila.

- e) Nagrade in priznanja ($K_{n\ max} = 0-5$ točk) – dosežene nagrade s področja, ki je povezano s predmetom naročila, ki jih podeljuje regionalna ali državna organizacija, in sicer v primeru, ko naročnik utemeljeno zahteva dodano vrednost izdelka.

Točkovanje kriterijev c), d) in e) je treba posebej natančno opredeliti tako, da na primer vsako dokazilo v okviru kriterija prispeva eno točko, pri čemer je največje število točk vnaprej omejeno navzgor. Mogoča je tudi združitev kriterijev c) in d) v skupen kriterij.

Skupno število točk posameznega ponudnika pri merilu K – usposobljenost kadrov se izračuna tako, da se skupna utež po tem merilu (K_{max}) pomnoži s seštevkom točk, ki jih prejmejo vsi ocenjevani kadri ponudnika skupaj, in deli z največjim možnim številom točk:

$$K = K_{max} * \frac{\sum_{n_k} (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n)}{n_k * (K_{r\ max} + K_{i\ max} + K_{z\ max} + K_{u\ max} + K_{n\ max})}$$

pri čemer je n_k število ocenjevanih posameznikov. Ocena referenc se za vsakega nominiranega posameznika določi tako, da se seštejejo prispevki vseh dovoljenih dodatnih referenc:

$$K_r = \sum_{n_{ref}} K_{ref\ max} * faktor_i * faktor_{ii} * faktor_{iii}$$

Največje število točk za reference vsakega nominiranega posameznika je enako zmnožku najvišje vrednosti posamezne reference in števila dovoljenih dodatnih referenc:

$$K_{r\ max} = n_{ref} * K_{ref\ max}$$

Primer:

Naročnik določi skupno utež za merilo K – usposobljenost kadrov $K_{max} = 50$ točk, druge uteži $K_{r\ max} = 30$ točk, $K_{i\ max} = 5$ točk, $K_{z\ max} = 5$ točk, $K_{u\ max} = 3$ točke in $K_{n\ max} = 2$ točki, največje število ocenjevanih oziroma nominiranih kadrov ($n_k = 5$; 1 x vodja projektiranja, 1 x vodja načrtov arhitekture, 1 x vodja načrtov s področja gradbeništva oziroma gradbenih konstrukcij, 1 x vodja načrtov s področja elektrotehnike, 1 x vodja načrtov s področja strojništva), zahtevano vsebino in največje število dodatno ocenjevanih referenc ($n_{ref} = 3$), iz česar izhaja, da je največje število točk, ki jih lahko pridobi posamezna referenca ($K_{ref\ max} = \frac{30}{3} = 10$).

Ponudnik v postopku ocenjevanja usposobljenosti kadrov prejme te ocene:

Vodja projektiranja:

$$K_r = 10 * 1 * 1 * 1 + 10 * 0,75 * 1 * 1 + 10 * 0,5 * 1 * 1 = 22,5; K_i = 3; K_z = 5; K_u = 3; K_n = 1; (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n = 34,5)$$

Vodja načrtov arhitekture:

$$K_r = 10 * 1 * 1 * 0,5 + 10 * 0,75 * 1 * 0,5 + 10 * 0,5 * 1 * 0,5 = 11,25; K_i = 3; K_z = 5; K_u = 3; K_n = 1; (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n = 23,25)$$

Vodja načrtov gradbenih konstrukcij:

$$K_r = 10 * 1 * 1 * 0,5 + 10 * 0,75 * 1 * 0,5 = 8,75; K_i = 1; K_z = 4; K_u = 2; K_n = 0; (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n = 15,75)$$

Vodja načrtov električnih napeljav in električne opreme:

$$K_r = 10 * 0,75 * 1 * 0,5 + 10 * 0,5 * 1 * 0,5 = 6,25; K_i = 5; K_z = 5; K_u = 3; K_n = 0; (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n = 19,25)$$

Vodja načrtov strojnih napeljav in strojne opreme:

$$K_r = 10 * 1 * 1 * 0,5 = 5; K_i = 1; K_z = 4; K_u = 3; K_n = 0; (K_r + K_i + K_z + K_u + K_n = 13)$$

$$K = 50 * \frac{34,5 + 23,25 + 15,75 + 19,25 + 13}{5 * (30 + 5 + 5 + 3 + 2)} = 50 * \frac{105,75}{225} = 23,5$$

Ponudnik na podlagi tega merila prejme skupno $K = 23,5$ točke.

D – delovne razmere ponudnika (utež $D=5-10$ točk)

To merilo izkazuje delovne razmere pri ponudniku. Trajnejša zaposlitev vnaša stabilnost v poslovanje ponudnika in pomeni tudi večjo kontinuiteto znanja in možnost usmerjanja razvoja kadrov ter njihovega strokovnega izobraževanja in usposabljanja. Ponudniki se ocenjujejo glede na odstotek nominiranih kadrov v ponudbi, ki so zaposlene pri ponudniku na podlagi pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas.

Primer 1:

Naročnik določi utež $D=5$ točk pri pogoju, da morajo ponudniki v svojih ponudbah nominirati 5 oseb. Točkovanje se določi na način, da za vsako nominirano osebo, ki je na dan oddaje ponudbe zaposlena pri ponudniku na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, ponudnik prejme 1 točko.

Ponudnik je izkazal, da na dan oddaje ponudbe zaposluje 3 izmed 5 nominiranih oseb na osnovi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas in iz naslova tega merila prejme $D = 3$ točke.

Primer 2:

Naročnik določi utež $D=2$ točki pri pogoju, da morajo ponudniki v svojih ponudbah za določeno stroko nominiranega kadra razpolagati z 2 ali več pooblaščenimi strokovnjaki. Točkovanje se določi na način, da za vsako določeno stroko za pooblaščen strokovnjake, ki so na dan oddaje ponudbe zaposlene pri ponudniku na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, ponudnik prejme 2 točki.

Ponudnik je izkazal, da na dan oddaje ponudbe zaposluje 2 ali več pooblaščenih inženirjev določene stroke, s čimer izkaže stabilnost in večjo možnost realizacije naloge tudi v primeru nepredvidene odsotnosti nominiranega vodilnega strokovnjaka (bolezen, upokožitev, odhod ..).

I - k inovativnosti usmerjen pristop ponudnika (utež I= 1-5 točk)

To merilo dokazuje, da je ponudnikov pristop usmerjen k inovativnosti.

Naročnik določi obseg objavljenih nagrade in priznanja za inovativne arhitekturne in inženirske rešitve oziroma dosežke ter razvoj stroke, ki so jih ponudniki pridobili v določenem obdobju pred objavo javnega naročila.

Kot primerne nagrade in priznanja na primer štejejo nagrade in priznanja Inženirske zbornice Slovenije in Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije, dodeljene osebam, ki so bile v trenutku prejema nagrade zaposlene pri ponudniku.

Primer:

Naročnik določi utež I = 3 točke in v javnem naročilu določi, da štejejo nagrade in priznanja IZS in ZAPS, ki so jih zaposlene osebe ponudnika prejele v obdobju 5 let. Točkovanje se izvaja na naslednji način:

- 1 nagrada ali priznanje: 1 točka,
- 2 nagradi ali priznanja: 2 točki,
- ≥ 3 nagrad ali priznanj: 3 točke.

Ponudnik je v svoji ponudbi priložil dokazila, s katerimi izkazuje, da so njegovi zaposleni v obdobju 5 let od dneva, ki je predviden kot rok za oddajo ponudb, pridobili s strani IZS in ZAPS 1 priznanje ZAPS (Zlati svinčnik) in 1 nagrado IZS za enkratni inženirski dosežek. Ponudnik iz naslova tega merila prejme I = 2 točki.

Primeri drugih možnih meril:

Primer 2

Merilo je ekonomsko najugodnejša ponudba, določena na podlagi izračunanega M, ki se izračuna po naslednji formuli, ob izpolnjevanju vseh pogojev iz razpisne dokumentacije:

$$M = C * (1 - M1 / 100)$$

Posamezne oznake v formuli pomenijo:

C = skupna ponudbena vrednost ponudnika z DDV v EUR,

M1 = število dodatnih projektov za nominirani strokovni kader (posamezne projektante – skupaj

maksimalno 8 točk), in sicer za:

- nominiranega pooblaščenega arhitekta referenco, kjer je bil kot odgovorni projektant izdelave projektne dokumentacije faze DGD, PZI in PID s področja načrtovanja poslovnih objektov, v vrednosti izdelane projektne dokumentacije (kot celote) vsaj 30.000 EUR z DDV,
- nominiranega pooblaščenega inženirja s področja gradbeništva referenco, kjer je bil kot odgovorni projektant izdelave projektne dokumentacije faze DGD, PZI in PID s področja načrtovanja poslovnih objektov, v vrednosti izdelane projektne dokumentacije (kot celote) vsaj 30.000 EUR z DDV,
- nominiranega pooblaščenega inženirja s področja elektrotehnične stroke referenco, kjer je bil kot odgovorni projektant izdelave projektne dokumentacije faze DGD, PZI in PID s področja načrtovanja poslovnih objektov, v vrednosti izdelane projektne dokumentacije (kot celote) vsaj 30.000 EUR z DDV,
- nominiranega pooblaščenega inženirja s področja strojništva referenco, kjer je bil kot odgovorni projektant izdelave projektne dokumentacije faze DGD, PZI in PID s področja načrtovanja poslovnih objektov, v vrednosti izdelane projektne dokumentacije (kot celote) vsaj 30.000 EUR z DDV.

DOKAZILO:

Izpolnjen obrazec »Prijava«.

Upošteva se največ 1 referenčni projekt za posamezen kader (skupaj največ 4). En ustrezen referenčni projekt pomeni 2 točki. Veljajo reference za izvedene projekte v zadnjih desetih letih, šteto od dneva objave obvestila o tem naročilu na Portalu javnih naročil.

Upoštevajo se samo reference kadra, ki je prijavljen v točki 9.1.4 Kadrovski pogoji oziroma sposobnost.

Reference morebitnega drugega kadra se ne bodo upoštevale pri izračunu merila. Že prijavljena referenca kadra za izpolnjevanje pogoja v točki 9.1.4 ne more biti prijavljena kot dodatna referenca.

Najugodnejši ponudnik je tisti z najnižjim M. Če bosta dva ali več ponudnikov dosegla enak M, bo izbran ponudnik z najnižjo skupno ponujeno vrednostjo z DDV.

4.1. Neobičajno nizke cene

Direktivi s področja javnega naročanja dopuščata, da naročnik neobičajno nizke ponudbe izloči, ampak šele takrat, če presodi, da predložena dokazila ne pojasnjujejo nizke ravni predlagane cene ali stroškov. Evropski pravni red tako ne dopušča izločitve ponudbe, ki je nizka zgolj iz tega razloga, temveč samo, če te nizke cene ponudniki niso sposobni pojasniti ali utemeljiti. Takšno ureditev ima tudi ZJN-3, pri čemer pa je izločitev neobičajno nizke ponudbe obvezna, če je cena nizka zaradi nespoštovanja delovne, okoljske in socialne zakonodaje.

Poleg navedenega tudi odstopanje od ocenjene vrednosti predstavlja zadosten razlog za preverjanje neobičajno nizke cene. V postopku preverjanja neobičajno nizke cene naročnik lahko od ponudnika zahteva predložitev kalkulacije ponudbene cene, iz katere je za vsako ponujeno storitev oziroma del javnega naročila razvidno število potrebnih kadrov ter količina dela v urah.

Ponudba z neobičajno nizko ceno naročila odpira vprašanja o možnostih zagotavljanja storitve in možnostih zagotavljanja primerne storitve (obseg, kakovost in nivo obdelave).

Namen določbe je, da se pred izbiro ali zavrnitvijo ponudbe, pri kateri se zaradi višine ponujene cene dvomi v možnost njene izpolnitve, tako ponudbo predhodno preveri. Neobičajno nizke ponudbe za gradnje, blago ali storitve lahko namreč temeljijo na tehnično, ekonomsko ali pravno nezanesljivih predpostavkah ali praksah.

Zakon določa tri situacije, v katerih pa naročnik mora preveriti, ali je ponudba neobičajno nizka:

1. če naročnik meni, da je pri določenem naročilu glede na njegove zahteve ponudba neobičajno nizka glede na cene na trgu,
2. če naročnik meni, da v zvezi s takšno ponudbo obstaja dvom o možnosti izpolnitve naročila,
3. če je vrednost ponudbe za več kot 50 odstotkov nižja od povprečne vrednosti pravočasnih ponudb in za več kot 20 odstotkov nižja od naslednje uvrščene ponudbe, vendar le, če je prejel vsaj štiri pravočasne ponudbe.

Pri tem pa zakon ne omejuje naročnika, da ne bi mogel ponudbe tudi sicer preveriti.

Če naročnik pri preverjanju ponudbe, ki se zdi neobičajno nizka, ugotovi, da je glede vsebinskih rešitev in ponujene cene po tej ponudbi oziroma za to ceno izpolnitev naročila mogoča, potem nizka cena sama po sebi ni razlog za njeno izločitev. Pri tem lahko ponudnik pojasni, na primer, da je državna pomoč pridobljena na upravičen in zakonit način, ali da mu takšno ceno omogoča drugačna gradbena metoda, proizvodni proces, tehnična rešitev in podobno.

Zavrnitev ponudbe, ki je neobičajno nizka, pa je obvezna, če naročnik ugotovi, da neobičajno nizka cena ali stroški izhajajo iz neupoštevanja socialnega, delovnega ali okoljskega prava ali neupoštevanja določb mednarodnega delovnega prava.

Naročnik preveri neobičajno nizko ponudbo tako, da od ponudnika zahteva pojasnila, ki pa se lahko nanašajo zlasti na naslednje elemente, ni pa ta seznam izčrpen:

- a) ekonomiko proizvodnega postopka, storitev, ki se zagotavljajo, ali metode gradnje;
- b) izbrane tehnične rešitve ali izjemno ugodne pogoje, ki so na voljo ponudniku za dobavo blaga, izvajanje storitev ali izvedbo gradenj;
- c) izvirnost gradenj, blaga ali storitev, ki jih ponuja ponudnik;
- č) izpolnjevanje obveznosti delovne, socialne in okoljske zakonodaje;
- d) izpolnjevanje zahtev glede podizvajalcev;
- e) možnost, da ponudnik pridobi državno pomoč.

Pri tem je pomembno, da naročniki neobičajno nizko ponudbo presojuje z vidika vseh naštetih elementov.

V kolikor bo naročnik pri presoji pojasnil s strani ponudnika ugotovil, da njegova ponudba ne izpolnjuje obveznosti iz drugega odstavka 3. člena ZJN-3 (zgornja č) točka), je dolžan tako ponudbo zavrniti. V vseh ostalih primerih pa lahko ponudbo zavrne če ponudnik z dokazili in pojasnili ni uspel prepričati naročnika, da bo za ponujeno ceno lahko izvedel javno naročilo.

Najtežje pri reševanju problema neobičajno nizke cene pa je ugotoviti, kateremu konceptu oziroma stališču izmed tistih, ki skušajo opisati neobičajno nizko ceno, je najbolje slediti. Čeprav se zdi, da se izraz neobičajno nizka cena nanaša samo na ceno ponudbe, to ni nujno res, še posebej ne v kontekstu ekonomsko najugodnejše ponudbe kot merila za izbor. V primeru *Belfass* je bilo na primer izpostavljeno, da je število delovnih ur, ki so bile potrebne za zagotovitev storitev, neobičajno nizko, kljub temu, da sama cena ni bila. V odločitvah Sodišča EU srečamo nekaj različnih konceptov, ki skušajo opisati neobičajno nizko ceno in jih v nadaljevanju navajamo kot pripomoček za morebitno razlago ali poglobljeno razumevanje:

- Ali je ponudba »pristna« (Amey, Lombardini, C-285/99);
- Ali je ponudba »trdna -preudarna in sposobna preživetja« (SECAP, C-147/06);
- Ali je ponudba »zanesljiva in resna« (Renco SpA, T-4/01);
- Ali je ponudb »resna« (PC Ware, T-121/08).

Sodna in pravna teorija¹ v tem segmentu opozarjata, da niso vsi zgoraj omenjeni koncepti enako veljavni v smislu pravne razlage. Poudarja pa, da sta sposobnost preživetja in trdnost (utemeljenost) ponudbe objektivna argumenta, medtem ko imata resnost in pristnost ponudbe potencial za subjektivnost. V slednjem se mora naročnik, čeprav je ponudba pristna, še vedno odločiti, ali je ekonomsko upravičena. Zato bi morala biti presoja neobičajno nizke cene z vidika ekonomske upravičenosti ponudbe povezana z objektivnimi koncepti (npr. zasledovanje vsaj minimalne stopnje dobička ipd).

Iz perspektive izvajalca je gospodarska trajnost, razvoj oziroma ekonomska upravičenost pogosto povezana z dobičkom. Naročnikov pogled pa se nanaša na to, ali bo prišlo do situacije, kjer bo zelo težko doseči skladnost pogojev iz pogodbe in zahtevami iz projekta. Upravičenost naročnika, da zavrne neobičajno nizko ponudbo, izhaja iz tega, da ne sme izbrati ponudbe, kadar obstaja utemeljeno tveganje za neizpolnitev pogodbe. Gospodarska trajnost oziroma ekonomska upravičenost ponudb bi tako morala biti preverjena iz naročnikove perspektive.

Koraki, ki jih mora narediti naročnik, ki se sooča z neobičajno nizko ponudbo, so enako pomembni kot standardi, ki se uporabljajo za ugotovitev ali je ponudba neobičajno nizka. V zvezi z ocenitvijo stroškov projekta je tako tudi zelo pomembno izboljšati natančnost ocenjene vrednosti s strani naročnika in zahteva tudi obsežno podatkovno bazo o stroških. Predvsem je pomembno, da sta ocena stroškov naročnika in ponudnika na enakem imenovalcu, namreč ocene stroškov lahko variirajo glede na to, ali se izračunajo samo pogodbeni ali tudi nepogodbeni stroški (slednjih izvajalci običajno ne upoštevajo), ali se upoštevajo tržne razmere, ali ocena stroškov temelji na podlagi ekonomije poslovanja (običajno to upoštevajo ponudniki, ne pa naročniki) itd. Tako je zelo zahteven

¹ Povzeto po študiji : A. Megremis, Abnormally Low Tenders: Objectifying Detection, Delft University of Technology.

korak določiti, kateri elementi so vključeni v stroške. Vedenje o tem pa bi okrepilo naročnikovo razumevanje, kako so bile določene cene ponudb. Na ravni projekta (razpisa) se to lahko doseže tudi z zahtevo po specifikaciji cen v ponudbi. Za korektno oceno ponudbe bi naročniki morali tudi analizirati rezultate prejšnjih ponudb, zato da lahko določijo značilnosti trga, na katerem delujejo. V kolikor ima naročnik vpogled na učinkovitost in občutljivost trga, mu to pomaga pri predvidevanju, ali se lahko pričakuje odstopanja od ponudb, in do katere točke se to lahko pripiše razmeram na trgu.

Stroški sredstev, ki jih mora ponudnik zagotoviti, da bo lahko izvedel ponujeno arhitekturno in inženirsko storitev, obsegajo:

- stroške dela: stroški nominiranega in nenominiranega osebja, ki bo sodelovalo pri izvedbi arhitekturne in/ali inženirske storitve (na primer pri projektiranju so to poleg odgovornega vodje del in odgovornih projektantov še vsaj projektanti in obdelovalci), stroški administrativnega osebja (tajnica, računovodstvo, skupne službe ipd.); obsegajo plačo, regres, nagrade, prevoz na delo, prehrana,
- materialne stroške in stroške storitev: potni stroški (kilometrini, dnevnic, nočnin, parkirnin, cestnin, taksij itd.), licencirani računalniški programi in oprema, certificirane naprave, pisarniški material in oprema, kopiranje, tiskanje, ogrevanje, čiščenje, najemnina, voda, elektrika, telefon, zunanje računovodstvo, stroški plačilnega prometa, izobraževanje itd.),
- amortizacijo,
- druge stroške: takse, davki, zavarovanje odgovornosti, bančne garancije, članarine itd.,
- stroške pridobivanja posla in
- stroške pri dobičku.

Na podlagi naštetega je primerno, da se naročnik osredotoči predvsem na preveritev:

- ali je število nominiranega in nenominiranega osebja (celotne ekipe), ki bo sodelovalo pri izvedbi arhitekturne in/ali inženirske storitve zadostno;
 - o v ta namen naj od ponudnika zahteva podatke v obliki število mož in njihovih ur (za vsakega moža posebej);
 - o pri določitvi potrebnega števila normativnih ur za izvedbo storitve si naročnik lahko pomaga s Poenostavljenimi merili za vrednotenje projektantskih storitev za stavbe (IZS in ZAPS) (Poenostavljena merila za vrednotenje inženirskih storitev (izs.si), <https://zaps.si/poklicna-praksa/sklepanje-poslov/vrednotenje-storitev/>);
- ali s ponudbeno ceno ponudnik pokrije dejanske stroške dela nominiranega in nenominiranega osebja, ki bo sodelovalo pri izvedbi arhitekturne in/ali inženirske storitve;
 - o v ta namen naj naročnik izvede vsaj poenostavljeno kalkulacijo, s katero za celotno ekipo preveri zmožnost izplačila plač, prehrane in regresa, predvsem pri naročilu nadzora in geodetskih del pa tudi potnih stroškov, vezanih s potrebnimi večkratnimi prihodi na lokacijo izvedbe dela;
 - o pri tem naj naročnik upošteva dejstvo, da mora ponudnik vsakemu možu izplačati vsaj minimalno bruto plačo, pri čemer je primerno upoštevati tudi dejstvo, da običajno ta kader prejema višjo plačo (v obzir je treba vzeti najmanj bruto znesek, ki ga dejansko plača podjetje ter regres in prehrano v minimalnih predpisanih zneskih, bolj optimalno pa je upoštevati povprečno bruto plačo);

- trenutno minimalna bruto bruto plača znaša 1.253,90 EUR, povprečna bruto plača v dejavnosti SDK M71.xxx pa 1.522,04 EUR,
- upoštevati je treba še regres, prehrano, potne stroške;
- s pavšalnim faktorjem (npr. 1,2 ali 1,3 ali pri zahtevnejših storitvah 2,0) na seštevek stroškov dela in potnih stroškov naj naročnik pavšalno zajame vse druge stroške (stroški delovnih prostorov, stroški osnovnih sredstev in programske opreme, stroški poslovanja in opravljanja dejavnosti (zavarovanja, računovodstvo, članarine, take in podobno, finančni stroški (davki, banke, posojila, garancije in podobno, potni stroški, odvetniške in notarske storitve ter druga svetovanja v zvezi z vodenjem podjetja, stroški izobraževanj, stroški natečajev, stroški promocije, rizični fond, drobni material);
- ali ima ponudnik plačane vse davke in prispevke in sklenjeno zakonsko predpisano zavarovanje odgovornosti za škodo (50.000 EUR na letni ravni);
- ali ima poravnane vse obveznosti do podizvajalcev.

Primer dobre prakse:

V razpisni dokumentaciji je naročnik zahteval, da mora biti nadzor na gradbišču prisoten najmanj 4 ure dnevno, pri čemer bo potreben nadzor tako nad gradbenimi deli kot elektro in strojnimi deli. Še posebej je zahteval geomehanski nadzor, za katerega bo sicer odgovarjal vodja nadzora. To pomeni, da bo moralo biti na gradbišču stalno prisotnih od 1 do 4 nadzornikov, saj nadzornik nad gradbenimi deli pač ni kompetenten za nadzor nad izvedbo inštalacij.

Gradnja naj bi potekala 210 koledarskih dni, to pomeni 7 mesecev oziroma 150 delovnih dni, vsak dan po 4 ure, skupaj 600 ur.

Poleg obvezne prisotnosti vodje nadzora na gradbišču bo moral le ta skladno z razpisno dokumentacijo opraviti še druge naloge, ki ne sodijo v minimalni obseg nadzora po zakonu, ki ureja graditev objektov (GZ), kar po oceni zbornice obsega vsaj še 600 ur dela.

Najnižja ponudba znaša 11.212, 80 EUR z DDV oziroma 9.344,00 EUR brez DDV.

Od Ljubljane (kjer je sedež najnižjega ponudnika) do Medvod je približno 14 km, dnevno 28 km. 150 delovnih dni x 28 km x 0,37 EUR/km = 1.554,00 EUR. Toliko bodo znašali potni stroški za eno osebo, npr. vodjo nadzora.

Vsak nadaljnji nadzornik del bo stal enako.

Če predpostavimo, da bo delo opravljal le vodja nadzora, bo ponudniku za stroške dela in materialne stroške ter režijo ostalo $9.344,00 - 1.544,00 = 7.800,00$ EUR oziroma 1114,30 EUR na mesec. Znesek minimalne plače (Uradni list RS, št. 8/13) znaša od 1. januarja 2024 dalje 1253,90 eur bruto bruto. To pomeni, da ponudnik vodji nadzora ne bo mogel izplačati niti minimalne plače. Istočasno to pomeni, da nima denarja za plačilo nadzornika del za geomehanski nadzor ter nadzornika elektro in strojnih inštalacijskih del. Zaključujemo, da to pomeni ali da jih ne bo angažiral (torej se nadzor ne bo izvajal) ali pa ne plačal ali pa bo delo nekakovostno opravil.

4.2. Nedopustni primeri javnega naročanja

Drobljenje javnega naročila

Naročnik ne sme mimo določil ZJN-3 ločeno naročiti izdelave dokumentacije za gradbeno dovoljenje DGD in nato ločeno projektne dokumentacije za izvedbo PZI. Gre namreč za dve dokumentaciji, ki sta

neločljivo povezani s skupnim ciljem: izgradnja objekta. Nedopustna je izbira načina določitve vrednosti javnega naročila na način, da bi se zaradi nižje ocenjene vrednosti ene (posamezne) od vrst omenjene projektne dokumentacije izognili uporabi ZJN-3 oziroma oddaja javnega naročila brez izvedbe ustreznega postopka (npr. DGD kot evidenčno naročilo in ločeno PZI kot evidenčno naročilo, DGD kot evidenčno naročilo in ločeno PZI kot javno naročilo; dopustno je torej naročiti ločeno obe vrsti dokumentacije po določenih javnega naročanja). Naročnik sicer lahko odda naročilo istovrstnih storitev v več postopkih oddaj javnih naročil, vendar mora pri tem predvsem v zvezi z izbiro postopka in mestom objave javnega naročila v vsakem naročilu upoštevati skupno ocenjeno vrednost vseh istovrstnih naročil.

Neenakopravna obravnava ponudnikov

Nedopustno je, da naročnik vsem gospodarskim subjektom ne omogoči enakih izhodišč in informacij o predmetu javnega naročila. Vse informacije v zvezi s posameznim javnim naročilom morajo biti na razpolago vsem potencialnim ponudnikom pod enakimi pogoji. Če je torej npr. izdelan posnetek stavbe ali je že izdelana idejna zasnova ali so že dobljeni projektni pogoji, mora biti celotno gradivo na razpolago vsem potencialnim ponudnikom, in sicer na način, da se jim omogoči nadaljevanje del (torej omenjeno gradivo mora omogočati nadaljevanje del na način, da se zagotavlja enakopravna obravnava ponudnikov in ne omejuje konkurence).

Neenakopravna obravnava ponudnikov in omejevanje konkurence

Nedopustno je ravnanje naročnika, da v javnem naročilu, ki predstavlja nadaljevanje nekaterih že opravljenih del, zahteva vključitev kadra (strokovnjakov) iz predhodno opravljenih del, pri čemer naj bi ponudnik kril stroške angažiranja takih strokovnjakov (npr. angažiranje sodelovanja PA ali PI, ki je izdelal zasnovo). V takšnih primerih je primerno, da naročnik neodvisno krije stroške angažiranja strokovnjaka, za katerega je podal takšno zahtevo.

V nasprotnem primeru se lahko ustvarijo okoliščine z možnostjo nastanka koruptivnega dejanja.

Zahteve, ki presegajo in ne spoštujejo potrebnih faz izdelave rešitev

Nedopustne so npr. zahteve, ker naročniki zahtevajo izdelavo projektne dokumentacije v rokih, ki so neizvedljivi (npr. prekratki in nerealni roki, nespoštovanje zakonsko prepisanih postopkov in rokov (izdaja projektnih pogojev, izdaja mnenj, izdaja gradbenega dovoljenja, okoljski postopki, postopek izdelave in potrditve mobilnostnega načrta ...).

Prav tako naročnik ne sme zahtevati izdelave posameznih delov dokumentacije predčasno pred ostalimi povezanimi sestavnimi deli dokumentacije (npr. celoviti in kočni popisi pred zaključkom PZI, izdelave rešitev konstrukcijske zasnove pred izvedbo geomehanskih preiskav), pri tem pa zahtevati od projektanta, da odgovarja za kakovost izdelka.

Pogodbe brez znanih rokov trajanja

Neprimerne so pogodbe, katerimi se je ponudnik primoran vezati na izvajanje neke storitve brez časovnih terminov veljavnosti pogodbe. Če npr. pogodba obsega tudi izdelavo PID dokumentacije ter obsega tudi sodelovanje projektanta v teku gradnje, naročnik pa v razumnem roku ne začne z izvedbo gradnje, mora pogodba dopuščati sporazumno prekinitve pogodbe, seveda ne na škodo prevzemnika del.

Nedopustno pogojevanje izdaje potrjenih referenc

Če npr. pogodba obsega širše storitve, npr. izdelavo projektne dokumentacije do faze PZI, kasneje pa tudi sodelovanje projektanta v fazi gradnje in po zaključku gradnje še izdelavo PID, je nedopustno, da naročnik pogojuje izdajo potrjene reference za izdelano, potrjeno in prevzeto dokumentacijo do faze PZI z dejansko izvedbo gradnje, do katere morebiti celo sploh ne pride. Takšna referenca je namreč lahko po zaključeni gradnji že časovno zastarela ali pa se sploh ne izda, če naročnik ne pristopi k gradnji.